

**Gemeente
Amsterdam**

KMS v1.5

Kloveniersburgwal 47

Opgraving-variant archeologische begeleiding
Kloveniersburgwal 47, Amsterdam (2025)

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 159, 2026
Jørgen Veerkamp

Inhoud

Inhoud.....	3
Samenvatting.....	4
1 Basisgegevens	6
2 Inleiding.....	7
3 Achtergronden en vraagstellingen.....	9
3.1 Van veenlandschap naar stedelijk gebied	9
3.1.1 Het eerste gebruik	9
3.1.2 Stedelijke ontwikkelingen	10
3.2 Kloveniersburgwal 47	10
3.3 Vraagstellingen en methodiek	15
3.3.1 Vraagstelling	15
3.3.2 Methodiek	15
4 Resultaten	17
4.1 Sporen en structuren.....	17
4.1.1 Werkput 1.....	17
4.1.2 Werkput 2.....	18
4.1.3 Werkput 3.....	22
4.1.4 Werkput 3a.....	23
4.2 Vondsten	29
4.2.1 De oudste vondsten.....	30
4.2.2 Vondsten uit de beerput S 13	30
5 Synthese en conclusie.....	36
6 Bronnen.....	41
6.1 Literatuur	41
6.2 Kaarten en afbeeldingen.....	41
Bijlage 1 Sporen.....	42
Bijlage 2 Vondsten.....	44
Bijlage 3 Deventer Systeem Catalogus	47

Samenvatting

Tussen 24 januari en 8 april 2025 heeft de afdeling archeologie van MenA een opgraving-variant archeologische begeleiding uitgevoerd ter plaatse van Kloveniersburgwal 47 in Amsterdam tijdens het uitdiepen van de aanwezige souterrains van verschillende hoogtes tot één doorlopende kelder. Voor de planlocatie gold een hoge archeologische verwachting. De vindplaats kon informatie bieden over de ontwikkeling van het oorspronkelijke veenweide buitengebied tot het huidige dicht verstedelijkte deel van de historische binnenstad.

Het veldonderzoek richtte zich op de aanwezigheid van archeologische sporen en structuren die gerelateerd kunnen worden aan de gebruikperiode van het landelijke gebied vóór 1601 en sporen die gerelateerd kunnen worden aan diverse gebruiks- en bebouwingsfasen vanaf 1601. Daarbij werd aandacht besteed aan de bodemopbouw en de methodiek van ophogen en bouwrijp maken, het eventueel verwerken van stedelijk afval ten behoeve in de ophogingen, en de aanwezigheid van bouwsporen, meer specifiek een beer- of waterput of waterkelder.

1 De zand en puinvulling van kelderruimte 2 ter hoogte van de voormalige binnenplaats waar in 1920 de glazen overkapping werd gerealiseerd

Tijdens de begeleiding is de civieltechnische ontgraving tot NAP- 1,70 m, die per ruimte werd uitgevoerd, gevolgd. Hierbij werden in totaal 30 sporen gedocumenteerd en 20 vondstnummers. De archeologische structuren waren van redelijke tot goede kwaliteit maar wel door jongere

ingrepen (licht) verstoord. Van de twaalf houtmonsters die zijn genomen ten behoeve van dendrochronologische datering leverden slechts drie monsters een (globale) datering op. Ook de acht bouwkeramiekmonsters (bakstenen en plavuizen) geven niet meer dan een indicatie voor een datering van de diverse aangetroffen structuren. Slechts twee vondstcomplexen (KLO17-12 en KLO17-18) bevatten vondsten die meer duiding kunnen geven aan de datering van structuren op de planlocatie. Het is daarom niet mogelijk om op basis van de resultaten een strakke chronologie te schetsen van de (bouw)ontwikkelingen op de planlocatie, maar in combinatie met de stratigrafie van de diverse archeologische sporen is een globaal inzicht verkregen in de fasering van de aanwezige structuren.

In de kleinste ruimte 3a konden drie vlakken worden gedocumenteerd waarvan het oudste vlak sporen van mogelijke pre-stedelijke houtbouw bevatte. Daar opvolgend werd tegen de muren van de ruimte een rondlopende goot uit baksteen aangelegd. Deze goot werd na verloop van tijd doorbroken om een ton in te graven. Het is niet duidelijk waarvoor deze heeft gediend. Dat geldt ook voor een bijna 6 m lange loden (water?)leiding die overdwars in de ruimte over de oudere sporen was aangelegd. Al deze sporen waren onder een zandpakket verdwenen dat als vlijlaag diende voor een vloer samengesteld uit klinkers. Ook deze vloer is uiteindelijk afgedekt door een pakket zand en puin.

Het omvangrijkste spoor was een beerput met daaraan gekoppeld een bakstenen goot richting de Kloveniersburgwal in ruimte 2. De functie van deze goot is onduidelijk gebleven. Gezien het niveauverschil van meer dan een meter tussen het waterpeil in de gracht (NAP -0,40m) en de goot in de kelderruimte (NAP -1,20m), is een overloop richting de gracht niet aannemelijk. Daarnaast waren resten van de glijgoot vanaf de begane grond richting de beerput aanwezig. Onderaan deze goot bevatte de beer keramiekscherven en rookpijpfragmenten die kunnen worden gedateerd tussen 1675 en 1700. Een bijzonder object in dit vondstcomplex was een potlood. Omdat de bodem van de beerput dieper ligt dan de vereiste ontgravingsdiepte is de onderste helft van de beerput inclusief beerinhoud en mogelijk meer vondsten in situ bewaard gebleven.

Het gewelf van de beerput was ooit gedeeltelijk verwijderd om ruimte te maken voor enkele heipalen ter ondersteuning van een bouwmuur. Logischer wijs heeft deze ingreep plaatsgevonden nadat de beerput buiten gebruik was gesteld. Op basis van de vondsten ter hoogte van de stortgoot zou dat na 1700 zijn gebeurd.

Ook in ruimte 3 waren sporen uit de achttiende eeuw aanwezig. Deze bestonden uit een houten vloer en gemetselde bogen als restant van een kruisgewelf dat ooit de kelderruimte moet hebben overkoepeld en de begane grondvloer zal hebben ondersteund. Bij de verbouwing van het pand in 1920 is de houten vloer overdekt met een betonvloer en het kruisgewelf verwijderd en vervangen door een begane grond vloer op balken. De ruimtes 4 en 5 waren, getuige de vulling van schoon zand, tijdens deze grootschalige verbouwing reeds gesaneerd. Tot op het niveau van de uitgevoerde ontgraving zijn hier geen archeologische sporen aangetroffen.

1 Basisgegevens

Toponiem	Kloveniersburgwal 47
Adres	Kloveniersburgwal 47
Kadaster	ASDo5 G6036
Monumentnummer	Rijksmonument 387862
RD-coördinaten	121752 / 487075 (centrum)
TOPO-code MenA	KLO17
OM-nummer	5679627100
Oppervlakte plangebied	ca. 400 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	ca. 400 m ²
Opdrachtgever	Mevr. Roos van Enter Stadsherstel Amsterdam NV
Bevoegd gezag	Jorien Kaper Bureau Monumenten en Archeologie Ruimte en Duurzaamheid Gemeente Amsterdam
Uitvoerder	Gemeente Amsterdam Afdeling Monumenten en Archeologie Postbus 10718 1001 ES Amsterdam
Uitvoeringsperiode veldonderzoek	24 januari tot april 2025
Uitvoeringsperiode uitwerking	april 2025-juli 2026
Beheer en plaats documentatie	Gemeente Amsterdam Bureau Monumenten en Archeologie Postbus 10718 1001 ES Amsterdam
Gemeentelijk Archeologisch Depot Amsterdam	Bornhout 8 1046 BE Amsterdam

2 Inleiding

Tussen 24 januari en 8 april 2025 heeft de afdeling Archeologie MenA in opdracht van Stadsherstel Amsterdam NV een opgraving, variant archeologische begeleiding, uitgevoerd op het perceel Kloveniersburgwal 47 (afb. 2). Het plangebied is gelegen in het stadsdeel Centrum en valt binnen een zone van hoge archeologische waarde, zoals vastgelegd in Archeologisch Bureauonderzoek Plangebied Nieuwmarkt en de Archeologische waardenstelling Kloveniersburgwal 47.¹

2 Het plangebied Kloveniersburgwal 47 (KLO17) binnen het stadsdeel Centrum

Oorspronkelijk maakte het plangebied deel uit van het uitgestrekte veenweide landschap aan de oostzijde van de middeleeuwse stad ten zuiden van de omstreeks 1380 voltooide Sint Anthonisdijk, de tegenwoordige Sint Antoniesbreestraat. Op de vogelvluchtkarten van Cornelis Anthonisz. uit 1538 en 1544 is zichtbaar dat in de eerste helft van de 16de eeuw in de nabije omgeving van de planlocatie diverse gebouwde structuren aanwezig waren (afb. 3). Bij de stadsuitbreiding van 1585 werd het plangebied officieel bij de stad getrokken en bouwrijp

¹ BMA BO 13-100 en MenA WS 24-098.

gemaakt. Vanaf dat moment, ingegeven door de sterke bevolkingsgroei en economische bloei, verstedelijkte het gebied ten zuiden van de dijk in een hoog tempo. De dichte bebouwing die toen rond het plangebied ontstond is sindsdien niet meer veranderd.

Voor de planlocatie gold een hoge verwachting vanwege de aanwezigheid van archeologische sporen vanaf de eerste bebouwing op het perceel in 1601 en mogelijk zelfs van sporen van activiteiten vanaf het eind van de 14de eeuw/begin van de 15de eeuw in dit voormalige buitengebied. De vindplaats zou informatie kunnen bieden over de ontwikkeling van de oostelijke binnenstad binnen de grotere context van de ruimtelijke en stedelijke ontwikkeling van Amsterdam, en over de 17de-19de-eeuwse verstedelijking en woon- en materiële cultuur van Amsterdam.

Aanleiding voor het veldonderzoek was de bodemverstoring vanwege funderingsherstel en de aanleg van een kelder ter hoogte van de diverse gebouwonderdelen waarvoor de reeds aanwezige souterrains over het hele plangebied uniform werden verdiept tot ca. NAP – 1,75 m. Het veldonderzoek is uitgevoerd door Ranjith Jayasena, Peter Kranendonk en Jørgen Veerkamp (allen senior archeoloog) conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1) en het Programma van Eisen (PvE 2024-11) dat hiervoor is opgesteld.

Dit AAR-rapport bevat de resultaten van het onderzoek. Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de historische en archeologische achtergronden met daaruit voortvloeiend de vraagstelling en methodiek van het veldonderzoek. De gedocumenteerde sporen en vondsten worden in hoofdstuk 3 besproken. In hoofdstuk 4 worden in de synthese en conclusie de vragen beantwoord. Overzichten van sporen en vondsten zijn in de bijlagen 1 en 2 opgenomen. Bijlage 3 bevat een selectie van de keramiekvondsten in de vorm van een Deventer Systeem Catalogus.

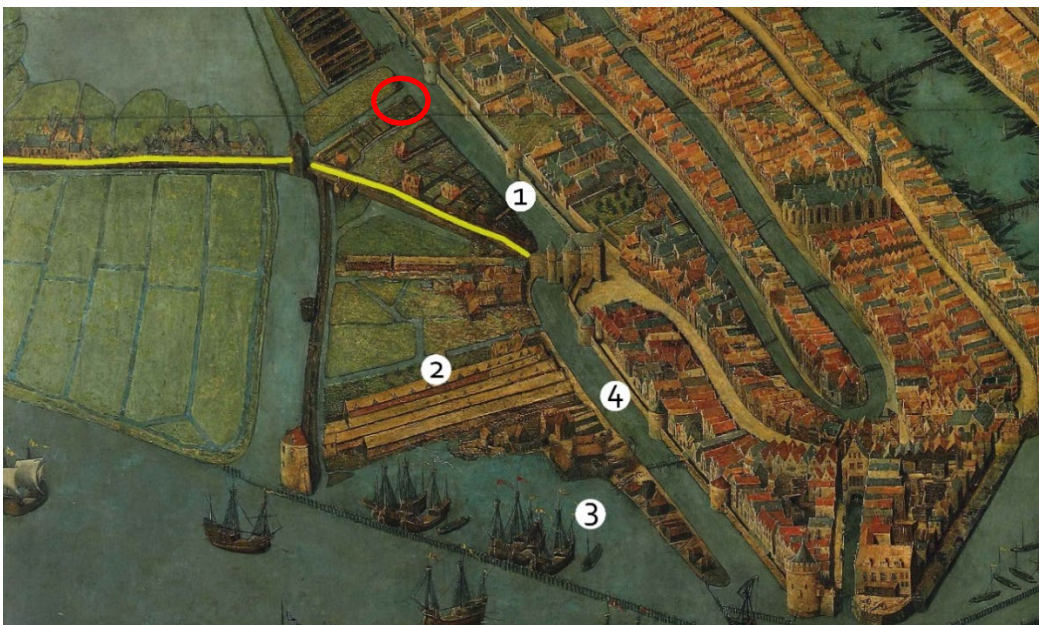
3 Achtergronden en vraagstellingen

3.1 Van veenlandschap naar stedelijk gebied

3.1.1 Het eerste gebruik

Tot in de late 14de eeuw maakte het plangebied onderdeel uit van een natuurlijk veenweidelandschap dat bestond uit langgerekte kavels die door middel van sloten van elkaar waren gescheiden. Dit landschap was tot stand gekomen tijdens de ontginning van Amstelland – het uitgestrekte veengebied aan weerszijden van de Amstel.

De inklinking van het veen, als gevolg van de ontwatering tijdens het ontginningsproces, leidde tot toenemende wateroverlast op de ontgonnen kavels. Deze overlast spoorde de graven van Holland aan om maatregelen te nemen ter bescherming van hun bezittingen in Amstelland. In de loop van de 13de eeuw werd dan ook een netwerk van dijken, sluizen en dammen langs het IJ aangelegd. Aan de westzijde van het Damrak vormde de Spaarndammerdijk het vervolg van het dijklint Kalverstraat-Nieuwendijk, aan de oostzijde van het Damrak vormde de Diemerzeedijk het vervolg van de Kerkstraat (Warmoesstraat).² Na een doorbraak van deze oostelijke dijk, waarbij de Oude Waal ontstond³, werd rond 1380 een binnen- of inlaagdijk aangelegd. Deze dijk, de Sint Anthonisdijk, is behouden gebleven in de vorm van de huidige Zeedijk en de Sint Antoniesbreestraat. De dijk bood niet alleen bescherming tegen het water, maar de kruin van de dijk functioneerde ook als de belangrijkste doorgaande weg van Amsterdam richting het oosten.

3 De oostzijde van Amsterdam op een detail uit het vogelvluchtschilderij van Cornelis Anthonisz. uit 1538. 1 = de huidige Kloveniersburgwal, 2 = Lastage, 3 = Oude Waal en 4 = de huidige Geldersekade. De Sint Anthonisdijk buiten de middeleeuwse stadsmuur is geel gemarkeerd. Het noorden op het kaartbeeld ligt onder. In rood bij benadering de locatie van het plangebied

² De Spaarndammerdijk liep tot 1421 (de Sint-Elisabethsvloed) oorspronkelijk tot aan het Spaarne. De Diemerzeedijk loopt nog steeds door tot voorbij Muiden.

³ Van Tussenbroek 2023, 39.

Kort daarna werd in 1387 de zogeheten 'vrijheid' tot 100 roeden (ca. 368 m) buiten de Achterburgwallen uitgebreid. Anders dan de stadswal, die de fysieke begrenzing van de stad vormde, markeerde de 'vrijheid' (aangegeven met ban- of limietpalen) het gebied waar het stadsbestuur vrij van graaf of bisschop zeggenschap had. Met de uitbreiding van de vrijheid kwam ook het gebied buiten de stadswal en aan weerszijden van de nieuwe inlaagdijk binnen de invloed van het stadsbestuur te liggen. Ondanks dat het een buitengebied betrof, werd het vanwege de nieuwe uitvalsweg richting Muiden en Utrecht een gunstige vestigingslocatie. Aan de noordzijde van de dijk (de huidige Lastage) verscheen, voor zover bekend, in 1404 de eerste bebouwing.⁴ Op basis van archeologisch onderzoek ter hoogte van het, direct aan het plangebied grenzende, perceel Kloveniersburgwal 49⁵ kan worden geconcludeerd dat ruim voordat dit buitengebied in 1585 bij de Eerste Uitleg officieel onderdeel van het stedelijke areaal vormde, het werd opgehoogd en ingericht om te kunnen worden gebruikt.

3.1.2 Stedelijke ontwikkelingen

De huidige Kloveniersburgwal kent zijn oorsprong in de stadsgrens van 1425 toen Amsterdam zich na de brand van 1421, waarbij het zuidelijke deel van de stad grotendeels in as werd gelegd, vernieuwde en tevens uitbreidde.⁶ Samen met de Geldersekaade en het Singel vormde de Kloveniersburgwal de verdedigingsgracht rondom de dan vergrootte middeleeuwse stad.

Vanaf het begin van de 16de eeuw raakte de groei van de stad in een stroomversnelling. Uit deze periode dateert ook het oudste beeld van de stad dat is overgeleverd met de vogelvlucht kaarten van Cornelis Anthonisz. uit 1538 en 1544 (afb. 3 en 4). Deze tonen, naast een dicht bebouwde historische stad binnen de stadsmuren, een gemengde invulling van het gebied ten zuiden van de Anthonisdijk met tuinen, kleinschalige bebouwing en productiecomplexen waaronder lakenramen ter hoogte van de Verversgracht (de huidige Raamgracht). Op de kaart van Jacob van Deventer uit 1560 is het plangebied nog onbebouwd maar zijn de eerste contouren van de huidige topografie met de reeds gerooide Hoogstraat, Onkelboerensteeg en Zandstraat richting de Sint-Anthoniesdijk reeds zichtbaar (afb. 5).

Toen eind 16de eeuw de stadsgrens met de Eerste (1585) en de Tweede Uitleg (1592) naar buiten was verschoven veranderde de functie van de Kloveniersburgwal van een verdedigingswater aan de rand van de stad naar een binnenstedelijke gracht met een woon- en werkgebied langs beide oevers. Het voormalige buitengebied aan de oostzijde verstedelijkte vervolgens gestaag. Op de stadsplattegrond van Pieter Bast uit 1597 is de strook tussen de huidige Raamgracht en Hoogstraat met de planlocatie nog onbebouwd (afb. 6).

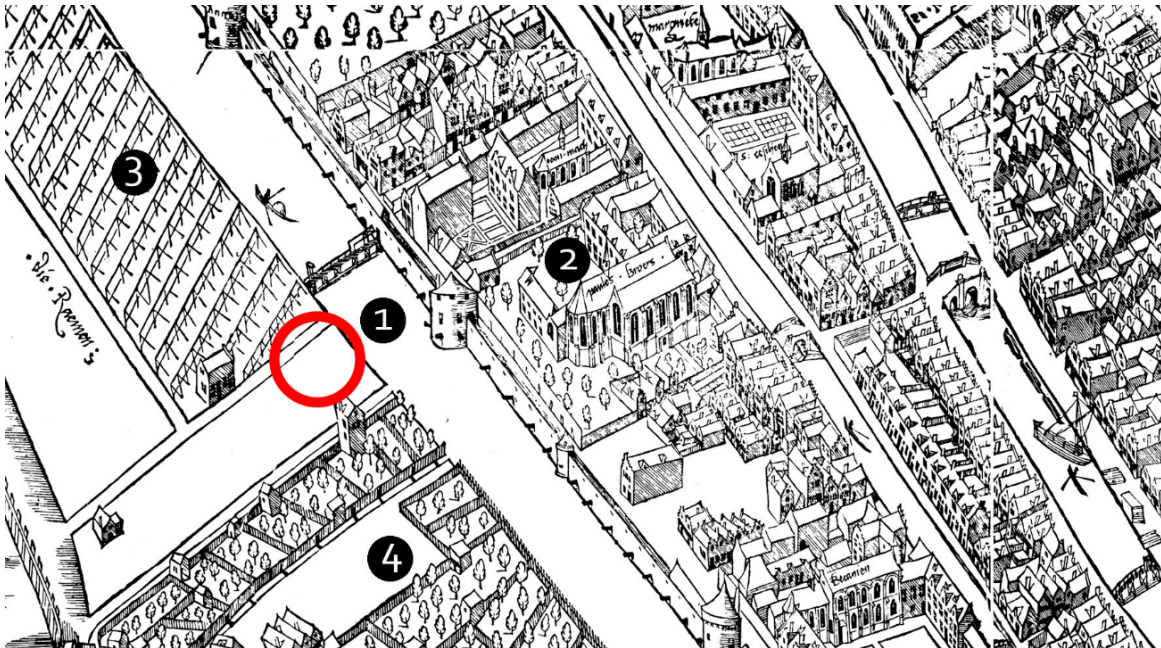
3.2 Kloveniersburgwal 47

Na 1600 gaan de ontwikkelingen snel. In 1601 kocht Dirck Honckelboer, een lakenbereider uit Antwerpen, een ledig erf op de hoek van de Kloveniersburgwal en de huidige Onkelboerensteeg en liet daar een huis bouwen. Het is niet bekend of hij ook de opdrachtgever was van het belendende rechterdeel van het huidige dubbelpand. Dendrochronologisch onderzoek en

⁴ Van Tussenbroek 2023, 62.

⁵ Veerkamp 2024.

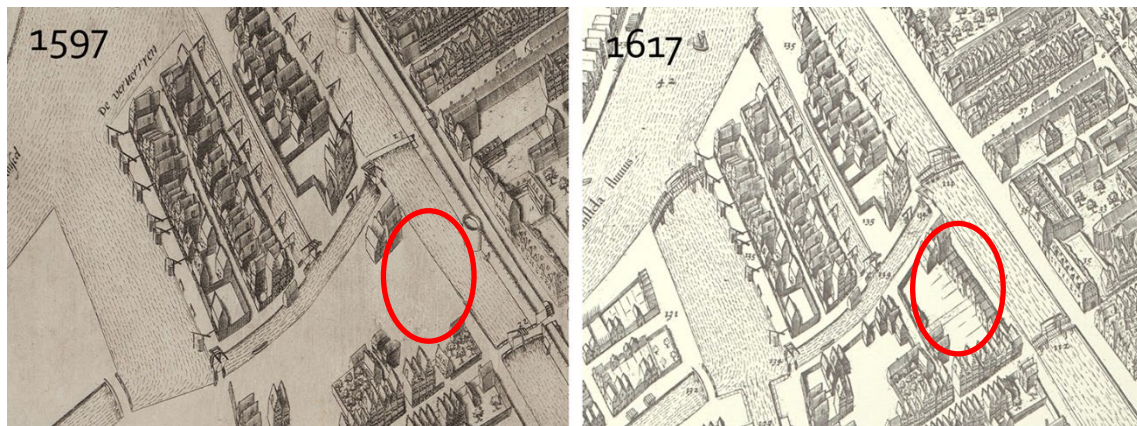
⁶ Jansen 1971, 320.

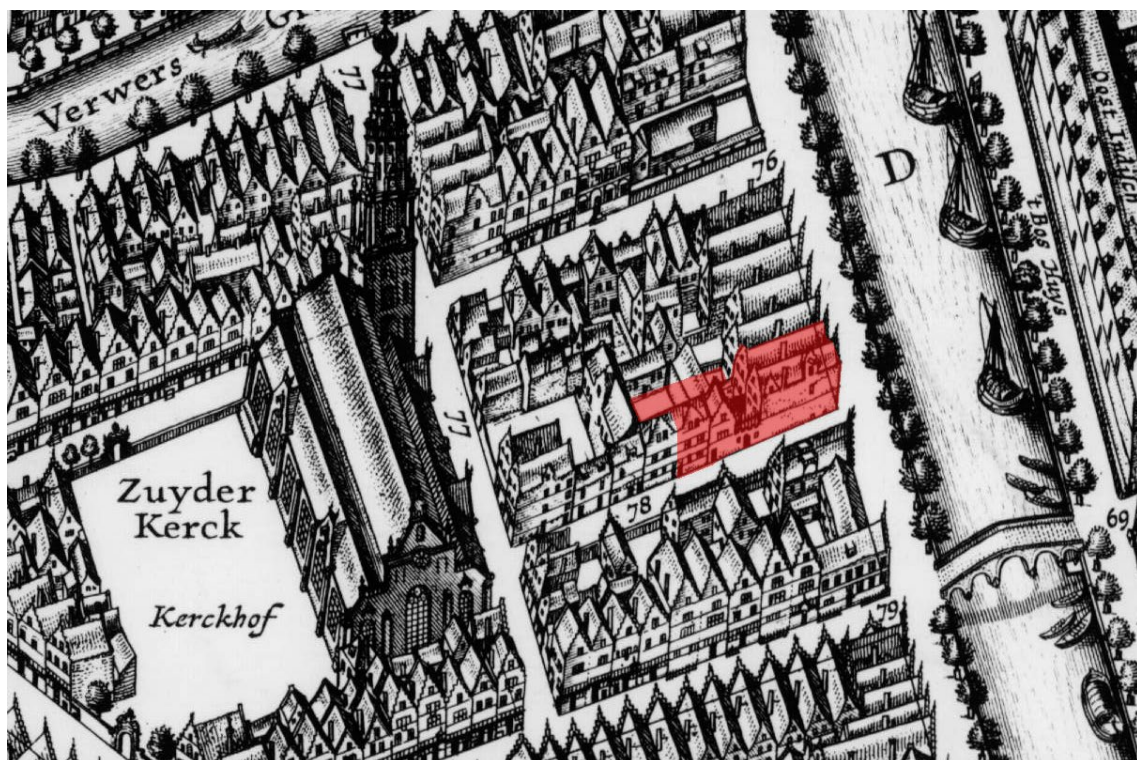
4 De planlocatie (rode cirkel) lag in de 16de eeuw aan de veldzijde van de stadsgracht (1), de tegenwoordige Kloveniersburgwal, schuin tegenover het Paulusbroederklooster (2) tussen de lakenramen (3) in het zuiden en tuinen (4) in het noorden. Detail uit de houtsneede versie van de vogelvluchtkaat van Cornelis Anthonisz. uit 1544. In het kaartbeeld ligt het noorden onder

5 Op de kaart van Jacob van Deventer (1560) is de eerste stedelijke invulling rond het plangebied (rode cirkel) zichtbaar. De Hoogstraat, Onkelboerensteeg en Zandstraat zijn reeds aangelegd

6 Details uit de plattegrond van Pieter Bast versie 1597 (links) en 1617 (rechts). Eind 16de eeuw is rond de planlocatie reeds stedelijke bebouwing verzeen, het plangebied zelf is nog onbebouwd. In 1617 zijn de percelen grenzend aan de gracht, zo ook de planlocatie, bebouwd. In het kaartbeeld ligt het noorden onder

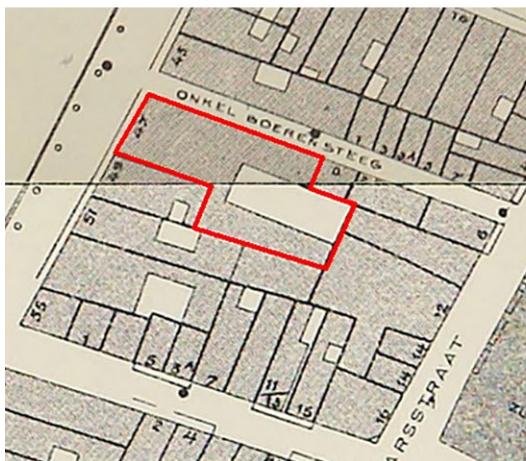
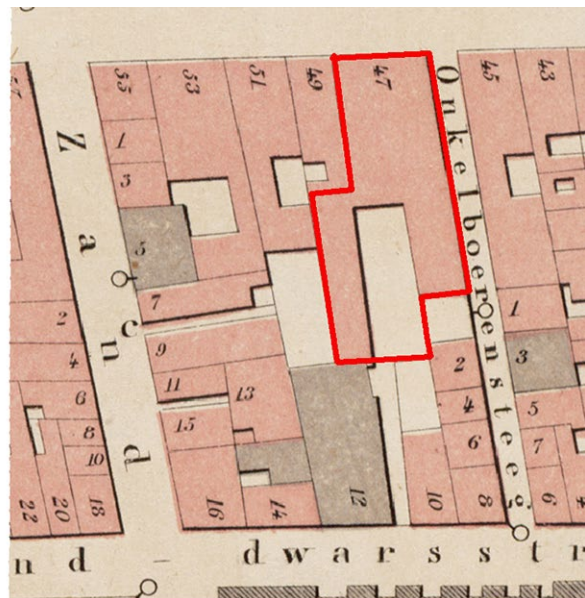
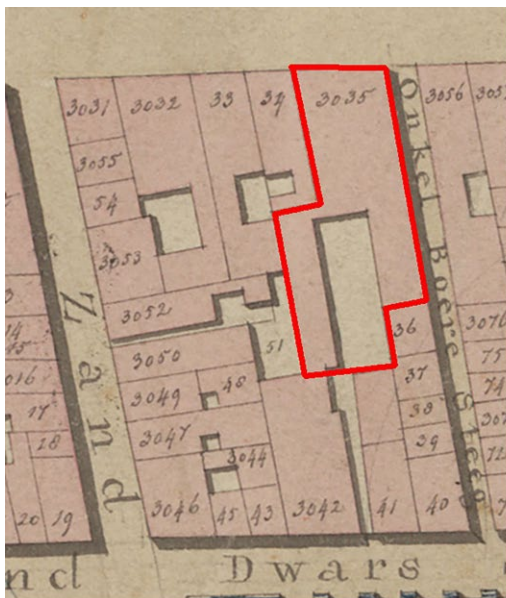

7 In 1625 was de stadsgrens verschoven, de stadsmuur verdwenen en de stedelijke bebouwing aan de oostzijde van de stad flink uitgebreid. Het huidige plangebied Kloveniersburgwal 47 is rood gemarkeerd en bestaat uit twee panden langs de gracht, twee kleinere panden langs de Onkelboerensteeg (78) en een perceel achter het buurpand Kloveniersburgwal 49. Detail uit de stadsplattegrond van Balthasar Florisz. Van Berckenrode uit 1625. In het kaartbeeld ligt het noorden onder

documentatie van de kappen heeft uitgewezen dat beide constructies stammen uit de bouwtijd, maar niet in één bouwcampagne zijn vervaardigd en dat de huizen dus niet gezamenlijk zijn gebouwd.⁷ Toen Honckelboer in 1625 (afb. 7) zijn huis verkocht liep het perceel tot aan de

⁷ Van Tussenbroek 2012, 117-118.

Zanddwaarsstraat en waren de twee kleine woningen in de Onkelboerensteeg in de verkoop inbegrepen. In 1669 werd Dirck (of Diederik) Tulp de nieuwe eigenaar. Gezien zijn status als bewindshebber van de VOC en kapitein van de schutterij is het aannemelijk dat hij beide huizen bewoonde.⁸ Tussen 1682 en 1770 was de familie Six eigenaar van Kloveniersburgwal 47. Toen in 1770 Sophia van der Meulen het pand overnam werd zij eigenaar van een "*dubbel koopmans hujs en erve.....over het Oost Indisch huis met stal en koetshuis, uitkomende in de Zanddwaarsstraat en teevens een hujsje in de Onkelboerensteeg*". In het laatste kwart van de 18de eeuw kreeg het dubbelpand een nieuwe gevel en werd achter het buurpand Kloveniersburgwal 49 een langgerekte nieuwe vleugel aangelegd, waarmee een ingesloten binnenterrein ontstond (afb. 8).⁹

8 De planlocatie (rode contour) op de kadastrale minuutplan 1832 en Loman 1876 (boven, noorden is rechtsboven) en op de kaart van Publieke Werken uit 1909 (kaartbladen H5 en J5) en 1942 (kaartblad H5)(noorden is boven). In lichtblauw is de voormalige binnenplaats (met daaronder kelderruimte 2/werkput 2) aangegeven. Hierop verrees in 1920 een aanbouw met glazen overkapping

⁸ Krabbe, De Roon en Van Tussenbroek 2019.

⁹ Meijers 2022, 7.

Aan het einde van de 19de eeuw werd het complex eigendom van de Disconto- en Effectenbank die in 1920 architect J. Kuijt een ingrijpende verbouwing van de interieurs liet uitvoeren, waarbij het huis werd voorzien van een natuurstenen pui (afb. 9). Ter hoogte van de binnenplaats achter het rechterdeel van het dubbelhuis verrees een éénlaags aanbouw met glazen dak.

9 De voorgevel van Kloveniersburgwal 47 dateert uit 1770-1774 (bovenste helft) en 1920-25 (onderste helft), foto omtrent 1953

3.3 Vraagstellingen en methodiek

3.3.1 Vraagstelling

Het doel van het veldonderzoek was om inzicht te krijgen in de aanwezigheid, aard, omvang, datering en kwaliteit van eventuele archeologische sporen ter toetsing van de archeologische waardestelling (WS 24-098) en het bureauonderzoek Plangebied Nieuwmarkt (BMA BO 13-100). De vindplaats kan informatie bieden over de ontwikkeling van dit voormalige buitengebied vanaf veenweidegebied tot het huidige dicht verstedelijkte deel van de historische binnenstad.

De specifieke vraagstellingen van het veldonderzoek richten zich op:

1. De algemene aard, samenstelling, ruimtelijke verspreiding en fysieke kwaliteit van eventuele archeologische structuren en vondsten;
2. De aanwezigheid van sporen en structuren gerelateerd aan de landelijke gebruiksperiode van het veenweidegebied voor 1585;
3. De bodemopbouw en methodiek van ophogen. Wordt hier gestuit op afvalpakketten op het natuurlijk veen en eventuele depressies?;
4. De aanwezigheid van een beerput, afvalkuilen, of het gebruik van afval in de stedelijke ophoging. Dergelijk afval vormt onderzoeksmateriaal naar de materiele cultuur als neerslag van sociaaleconomische ontwikkelingen door de eeuwen heen;
5. De datering of looptijd van de archeologische vondsten en de vondsttypen of vondst categorieën waartoe zij behoren.

3.3.2 Methodiek

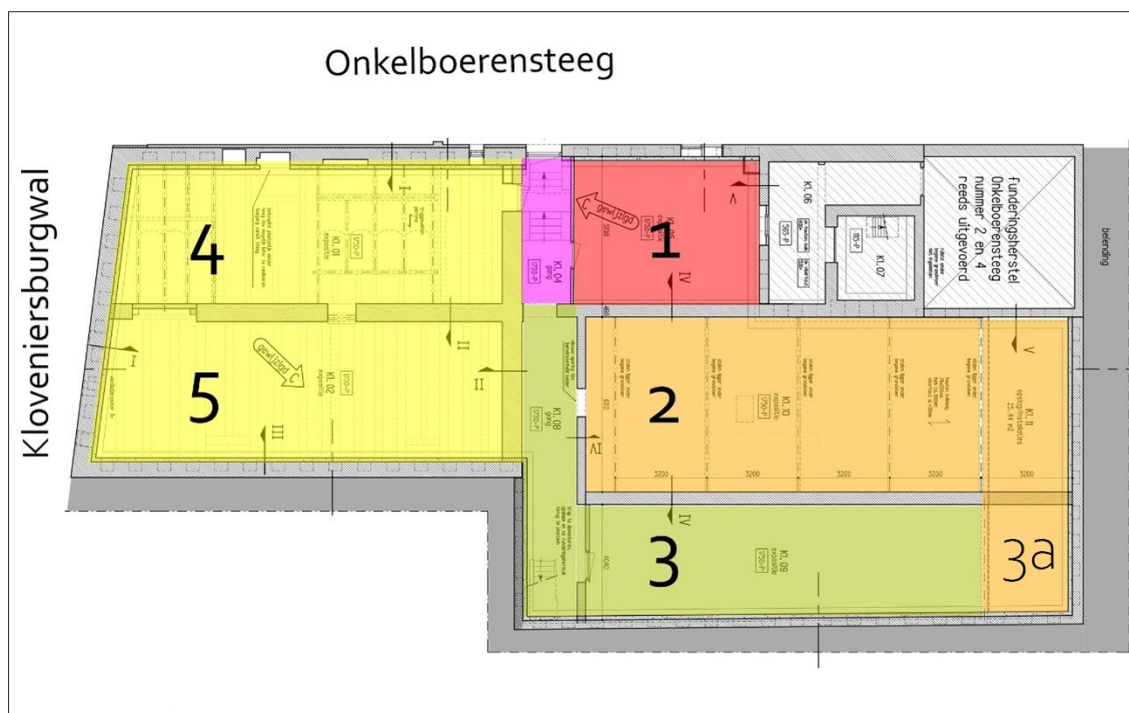
In het kader van de verbouwingwerkzaamheden zijn de aanwezige souterrains (afb. 10), die oorspronkelijk tot verschillende niveaus waren aangelegd, uitgegraven tot één en hetzelfde niveau van NAP – 1,70 m. De ruimtes 2 en 3a bleken vanaf maaiveld te zijn volgestort met zand en puin (afb. 1) en in ruimte 3 was onder de aanwezige betonvloer een historische plankenvloer aanwezig. In overleg met de uitvoerder zijn tijdens de CT-ontgraving momenten ingepland voor adequate archeologische documentatie. Uitzondering hierop vormt ruimte 1 waar door omstandigheden slechts summier resten van een ondiepe gemetselde bak konden worden ingemeten.

In ruimte 3a zijn in totaal drie vlakken gedocumenteerd, in ruimte 3 is de plankenvloer voor dendrochronologie bemonsterd en in combinatie met een profielstaat gedocumenteerd en in ruimte 2 is een vlak op de maximale ontgravingsdiepte, met daarin als belangrijkste spoor een beerput met gemetselde goot richting de voorgevel, gedocumenteerd. Alle (delen van) sporen die dieper zijn gelegen dan de maximale CT-ontgravingsdiepte zijn in situ bewaard gebleven. Zo is ook de vulling van de beerput in ruimte 2 niet geborgen, met uitzondering van de vulling van de hoger gelegen stortgoot waaruit de aanwezige vondsten met de hand werden verzameld.

In de ruimtes 4 en 5 zijn tijdens de ontgraving tot NAP – 1,70 m geen vondsten of sporen, anders dan een pakket grijs zand op 'schone' venige grond, aangetroffen. Vermoedelijk zijn bij de ingrijpende verbouwing van de begane grond in de jaren 1920-1925 deze kelderruimtes al gesaneerd.

De opgraving (variant archeologische begeleiding) is tussen januari en april 2025 uitgevoerd door het veldteam van de afdeling Archeologie van MenA volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1. Het veldwerk is gedocumenteerd met behulp van digitale fotografie, waarbij enkele vlakken fotogrammetrisch zijn vastgelegd, en op tekening op schaal 1:20 conform protocol 4004 Opgraven.

Alle in het veld verzamelde vondsten zijn geselecteerd voor uitwerking door een senior KNA-specialist materialen (zie colofon).¹⁰ Voor de beschrijving van de keramiekvondsten is het 'Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas' gehanteerd, beter bekend als het 'Deventer systeem'.¹¹

¹⁰ De diverse souterrains en kelderruimten van het complex anno 2024. Ter hoogte van de pandjes Onkelboerensteeg 2 en 4 werd niet ontgraven (wit). Ruimtes 4 en 5 liggen ter hoogte van de oorspronkelijke twee panden aan de Kloveniersburgwal, ruimte 2 ligt ter hoogte van de voormalige binnenplaats en de ruimtes 3 en 3a ter hoogte van de langgerekte vleugel achter het buurpand nummer 49, die in 1770-1774 bij nummer 47 werden gevoegd. De verschillende kleuren geven de omvang van het te ontgraven bodempakket per ruimte aan, zoals opgegeven door de opdrachtgever. Het noorden ligt boven (Bron StadsHerstel Amsterdam NV)

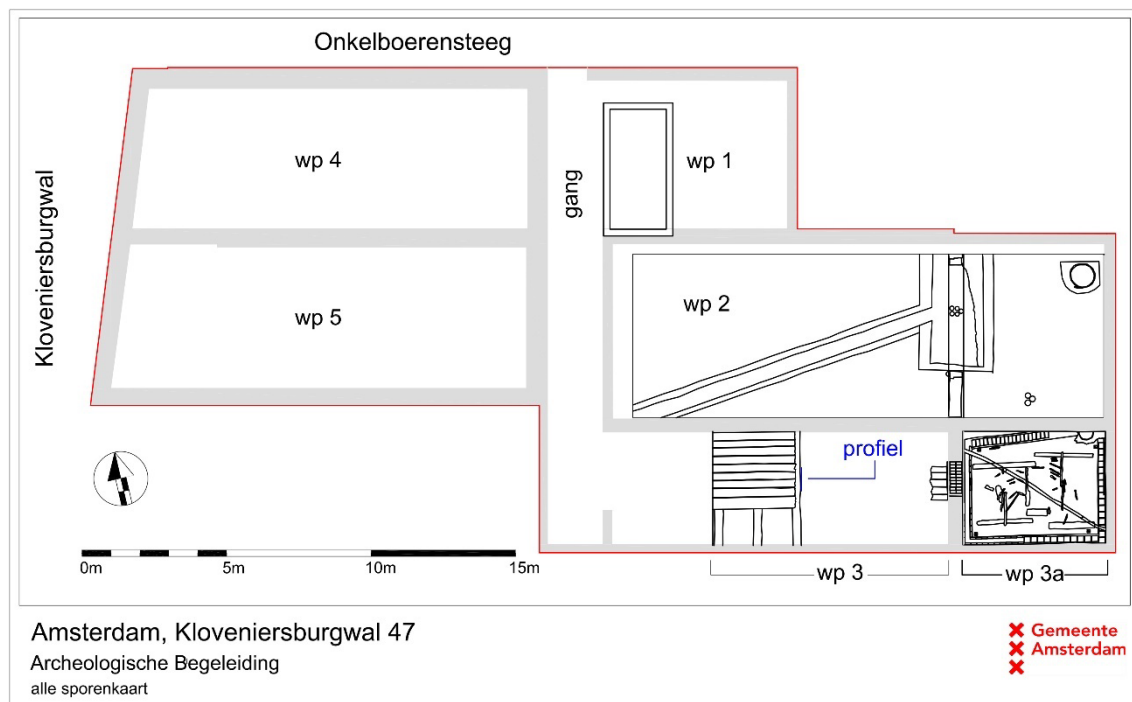
¹⁰ De resultaten van specialistisch onderzoek door de senior KNA-specialist materialen zijn integraal opgenomen in dit rapport, deze vervangt zodoende de specialistische rapportage.

¹¹ Deze typologie, die de periode 1250-1900 omvat, is voor het eerst toegepast in de publicatie van een Deventer vondstcomplex in 1989. Bij deze methode is aardewerk geclassificeerd naar baksel (materiaal soort), specifiek model en vorm (Clevis & Kottman 1989).

4 Resultaten

4.1 Sporen en structuren

De archeologische begeleiding ter hoogte van het plangebied Kloveniersburgwal 47 heeft geresulteerd in de documentatie van 32 sporen verdeeld over meerdere vlakken in de werkputten 1, 2, 3 en 3a en in een profielstaat in werkput 3 (afb. 11). In werkput 4 en 5 zijn geen sporen aangetroffen.

11 Alle sporenkaart met locatie profielstaat in werkput 3

4.1.1 Werkput 1

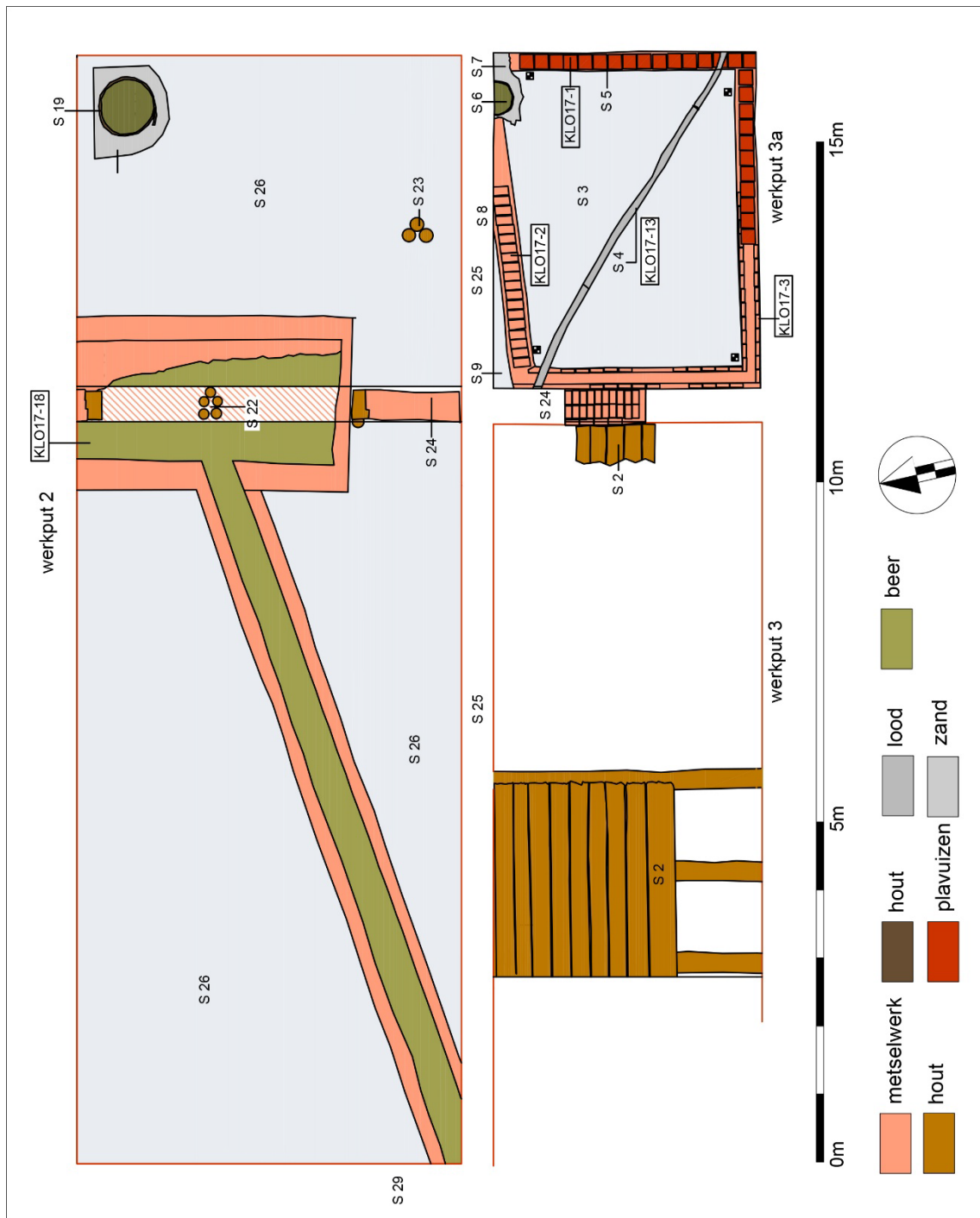
Op het niveau van de CT-ontgraving (NAP – 1,70 m) waren ten westen van de grens tussen werkput 1 en de smalle gang vanaf de Onkelboerensteeg (afb. 11) restanten van een langwerpige gemetselde bak (S 30) aanwezig. De bak lag noord-zuid georiënteerd, was 4,6 m lang en 2,4 m breed (buitenmaat, binnenmaat is 1,95 m). De westzijde van de bak lag op de grens van ruimte (werkput) 1 en de gang. Het ontgravingsniveau viel samen met de bovenkant van een bakstenen vloer van 3 steenlagen dik (in totaal 15 cm) gelegd op een dunne houten vloer. Langs de rand van de vloer was de opbouw van de (reeds afgesloopte) opstaande wanden zichtbaar. De buitenzijde bestond uit een halfsteensmuur, waar aan de binnenzijde eerst op hun kant geplaatste plavuizen en vervolgens nog een klamplaag van baksteen was gezet. De functie van de bak is niet bekend, maar een gebruik als waterkelder of regenbak is aannemelijk.

4.1.2 Werkput 2

Werkput 2 werd gedomineerd door beerput S 13 en de daaraan gekoppelde goot S 27 (afb. 12 en 13). De beerput, een rechthoekige bak van 3,8 x 2,6 m, was opgetrokken uit roodbruine bakstenen van 25 x 12/12,5 x 5 cm (KLO17-17). Bakstenen van dit formaat zijn in een 17de-eeuwse context opvallend groot. Ze vertonen grote gelijkenis met de bakstenen die zijn gebruikt voor de bouw van de stadsmuur die aan de overzijde van de Kloveniersburgwal heeft gestaan en vanaf 1601 werd

12 Boven: de beerput S 13 gezien richting NW. Op de oostmuur is nog een fragment van het gewelf aanwezig. In de westwand is de opening naar de goot S 27 zichtbaar (witte pijl). Linksonder de beerput gezien in noordelijke richting met het restant van de stort/glijgoot net langs muur S 24 (oranje pijl) en rechtsonder de toogvormige opening in de westwand van de beerput richting de goot S 27

13 Vlak tekening met alle sporen

afgebroken.¹² Wellicht zijn de stenen hier hergebruikt. De beerput was gevuld met zachte beer (S 28) en oorspronkelijk afgedekt met een bakstenen gewelf, waarvan aan de oostzijde van de bak nog enkele resten vanaf de geboorte zichtbaar waren. Bovenop de beervulling lagen fragmenten

¹² Gawronski e.a 2017, 50 en Gawronski en Veerkamp 2019, 13.

14 De goot S 27 is in verband gemetseld met beerput S 13 en heeft een zichtbare lengte van ruim 10 meter alvorens door muur S 29 te voeren. Bouwmuur S 25 is over de goot heen gebouwd; Ruimte 2 gezien naar het westen

15 Enkele van de plavuïsjes waarmee de binnenzijde van de stort- of glijgoot oorspronkelijk was bekleed (KLO17-18-31, KLO17-18-42 en KLO17-18-43) en een baksteen van de beerput (KLO17-17-1)

van het gewelf, afkomstig van een doorbraak die ooit is gemaakt voor het plaatsen van een palencluster (S 23) ter ondersteuning van de noord-zuid georiënteerde bouwmuur S 24 over het centrale deel van de beerput. Aan de noordzijde van de put waren op de aanliggende muur bouwsporen van een stortgoot zichtbaar (afb. 12). Deze was bekleed met kleine plavuizen van 11,5 x 11,8 x 2,1 cm (afb. 15). Onderaan deze stortgoot lag in de toplaag van de beerputvulling een concentratie keramiekscherven, rookpijpstelen en losgevallen kleine plavuizen van de stortgoot bekleding. Deze vondsten (KLO17-18, zie § 4.2.2) zijn tijdens het verwijderen van de top van de beerlaag, die verder geen andere vondsten bevatte, geborgen. Aan de zuidzijde van de bak waren de restanten van een mogelijk tweede stortgoot aanwezig (S 32) tegen de westzijde van muur S 24 in de hoek met muur S 25 (afb. 16).

Omdat het onderste deel van de wanden van de beerput dieper lagen dan het ontgravingsvlak van NAP -1,70 m werden deze niet verwijderd (zal samen met de onderste vulling *in situ* bewaard blijven), werd met een stootijzer gesondeerd naar een bodem van de put. Op iets meer dan een meter werd gestuit op wat zeer waarschijnlijk de houten bodem was.

Ten westen van de beerput was een gemetselde goot aanwezig die oorspronkelijk van een gewelf was voorzien en via een getoogde opening met de beerput in verbinding stond (afb. 12 en 14). De goot bestond uit twee steensbrede muren uit oranje rode baksteen (18,5/19 x 9 x 4/4,2 cm) en was gevuld met de zachte beer S 28. De buitenmaat van de goot was 96 cm breed, de binnenmaat 58 cm en op 60 cm diepte vanaf het ontgravingsvlak was een houten bodem voelbaar met stootijzer.

De goot liep over een lengte van iets meer dan 10 m schuin over het vlak vanaf de beerput in zuidwestelijke richting. De zuidmuur van de goot verdween onder het langshout van muur S 25 en ter hoogte van de noordmuur van de goot waren in de bouwmuur S 29 resten van het gewelf van de goot zichtbaar. Mogelijk dateren muur en gewelf uit een en dezelfde fase, maar het kan ook dat de muur over een reeds bestaande goot was gebouwd. De goot en beerput waren wel onmiskenbaar in één fase aangelegd.

16 Een mogelijk tweede bakstenen stortgoot (S 32) bevond zich tegen de westzijde van muur S 24 in de hoek met muur S 25

Ten oosten van de beerput was in het vlak S 26 een houten ton (S 19) ingegraven, de insteek (S 20) in de ophoging was opgevuld met grijs zand (afb. 13). De ton was gevuld met donkergrijs bruin sterk humeus zand met iets bouwpuin (S 21). Verder in dit vlak nog een cluster van drie heipalen (S 23) zonder een herleidbare functie.

4.1.3 Werkput 3

De noord-, zuid- en oostwand in werkput 3 waren voorzien van gemetselde grondbogen die aan de basis 2,95 m breed waren. Deze bogen staan waarschijnlijk in relatie met een kruisgewelf dat een stenenvloer op de begane grond heeft ondersteund en tevens een kelderruimte vormde (afb. 17). Van deze kelderruimte was een houtenvloer S 2, onder een later aangelegde betonvloer met opstaande rand, nog in situ aanwezig (afb. 18). De vloer S 2 (top op NAP – 0,70 m tot – 0,80 m) was samengesteld uit planken, met een breedte variërend tussen 22 en 30 cm. Deze waren gespijkerd op dwarsbalken (28-30 cm breed en 7-8,5 cm dik) die met een onderlinge afstand van iets meer dan een meter lagen gevleid in een dunne laag grijs zand (S 14 tussen NAP - 0,84 en - 0,90 m). De vloer liep in oostelijke richting door tot tegen muur S 31 met daarin een doorgang naar ruimte 3a. Uit de vloerconstructie zijn drie houtmonsters genomen die geen dendrochronologische datering hebben opgeleverd.¹³

Uit een direct onder de vloer aangelegde (west)profielstaat van 1 m hoog was zichtbaar dat het zand onder de vloer was opgebracht op een aantal ophogingspakketten. Vanaf de

¹³ Betreft dendromonsters KLO17-14, KLO17-15 en KLO17-16, allen van grove den. De respectievelijke metingen 25.063.006, 25.063.007 en 25.063.008 leverden geen datering op. Van Daalen Dendrochronologie (oktober 2025).

17 De noord-, zuid- en oostwand in werkput 3 waren voorzien van gemetselde grondbogen van een kruisgewelf, vermoedelijk ter ondersteuning van een voormalige stenen vloer. Direct onder de dunne bruine zandlaag lag de houten vloer S 2. Later is hierop een betonvloer met opstaande rand (zichtbaar op bovenste foto's) aangelegd. De balken zijn ter ondersteuning van de vernieuwde begane grond vloer

maximale ontgravingsdiepte waren de volgende grondpakketten te onderscheiden: tussen NAP – 1,70 en – 1,60 m een laag donkergrijze klei/venig bruine klei ophoging met veel schelpgruis (S 18), vervolgens tussen NAP – 1,60 m en – 1,50 m een pakket donkerbruin grijze venige klei (S 17), tussen NAP – 1,50 en – 1,24 m een ophoging uit donkerbruin-grijs, sterk humeus venige klei/kleilig veen (S 16) en tot slot tot NAP – 0,90 m een ophoging van donkerbruin/grijs brokken klei, venige klei en bouwgruis (S 15) waarop het zand (S 14) was opgebracht waarin de balken van de vloer lagen gevlid.

4.1.4 Werkput 3a

Werkput 3a was bereikbaar via een doorgang in de oostmuur van ruimte 3 (S 31). In deze achterruimte met een afmeting van 3,85 x 4,90 m zijn drie vlakken gedocumenteerd op circa NAP – 0,30 m (vlak 1, fase III), NAP – 0,70 (vlak 2, fase II) en op NAP – 0,80 m (vlak 3, fase I).

In de 2,5 steens brede oostmuur S 31, die in het verlengde ligt van S 24 in ruimte 2, was een doorgang waarvan de zijkanten waren afgewerkt (afb. 19). De drempel daarentegen bestond uit kale baksteen en was niet, zoals gebruikelijk, uitgevoerd als een rollaag. Mogelijk dat de doorgang

18 De houtenvloer in ruimte 2. De planken waren gespijkerd op balken die in een dunne zandlaag waren gevleijd. Van de diverse ophogingen onder de vloer is een profielstaat van 1 m hoog gedocumenteerd

in een later stadium als doorbraak in de muur is aangebracht. De plankenvloer S 2 sluit strak aan op deze drempel. Aan de rechterzijde van de doorgang was in de muur een ijzeren duim aangebracht (afb. 19). Deze ronde pen diende als draaipunt voor een geheng dat op een luik of deur was bevestigd die de toegang kon afsluiten.

19 Doorzicht vanuit ruimte 3 naar 3a met op de voorgrond de plankenvloer S 2 die aansluit op de doorgang in het 2,5 steens brede metselwerk van de tussenmuur S 31. De rode pijl geeft de locatie aan van de duim (foto rechts) die net om het hoekje in het metselwerk was bevestigd

Fase I

Het oudste vlak (vlak 3, S 12) lag gemiddeld op NAP – 0,80 m en bestond uit donkerbruine sterk humeus venige klei en werd gedomineerd door de aanwezigheid van een grote hoeveelheid houtresten (S11) (afb. 20). De diverse planken en balken uit eik en grove den hadden diverse afmetingen en leken in een patroon te liggen. Mogelijk vormden de planken de resten van een fundering of wand van een kleine schuur of werkplaats? In sommige stukken hout staken nog gesmede spijkers (KLO17-10). Op basis van monsters uit de diverse planken kan de mogelijke constructie worden gedateerd na 1559.¹⁴

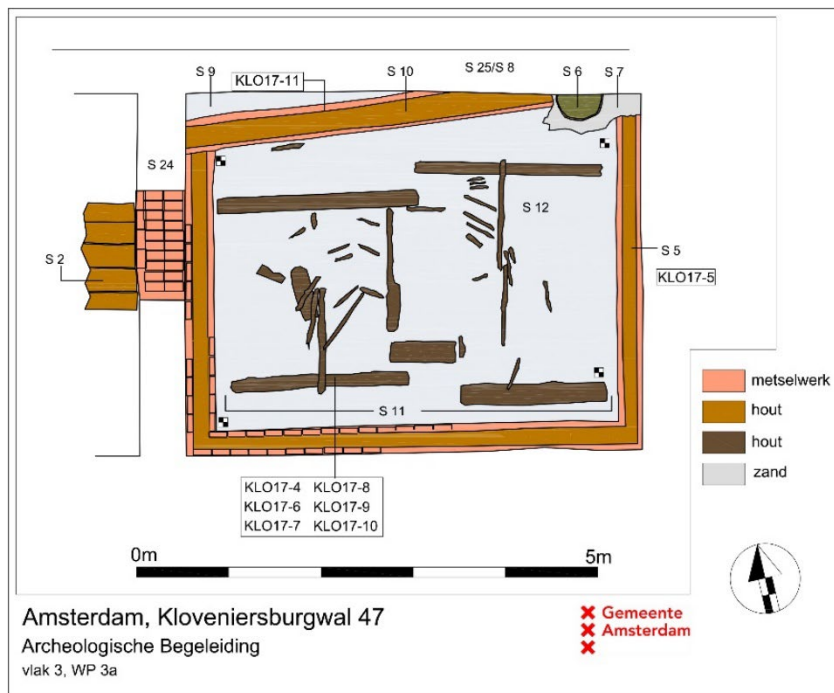
Het vlak met houtresten was afgedekt met grijs zand (S 3) dat naast fragmenten baksteen en plavuiz ook enkele vondsten bevatte (KLO17-12) die konden worden gedateerd in de periode 1575-1625.

Rond dit houtwerk lagen langs de bouwmuren de bases van twee goten (afb. 19 en 20). Langs de west, zuid en oostmuur lag een doorlopende goot (S 5) samengesteld uit twee halfsteensmuren van drie lagen roodbruine baksteen (16/16,5 x 7,5/8 x 3,7 cm) op een 30 cm brede en 2,5 cm dikke houten vloer. De ruimte tussen beide gootwanden was ca. 14 cm en deze was afgedekt met roodbruine geglaazuurde plavuizen.¹⁵ Een dendromonster uit de vloer van deze goot (KLO17-5) dateert de constructie na 1484.¹⁶ Aan de oostzijde van de ruimte liep de goot door tot aan een ingraving die was gemaakt voor het plaatsen van een houten ton (S 6). Aan de westzijde werd goot S 5 doorsneden door een tweede goot (S 10) die oost-west liep en eveneens was doorsneden door de insteek van ton S 6. Ook deze goot was opgebouwd uit twee halfsteensmuren van drie steenlagen op een houten bodem. Verschil met goot S 5 was dat voor deze goot

¹⁴ Dendromonster KLO17-4 [eik-meting 25.063.001-na 1559], KLO17-6 [grove den-meting 25.063.003-geen datering], KLO17-7 [eik-meting 25.063.004-na 1509], KLO17-9 [grove den-meting 25.063.005-geen datering]. KLO17-8 en KLO17-11, beiden grove den, geen meting mogelijk. Van Daalen Dendrochronologie, oktober 2025.

¹⁵ Formaat 22,5 x 22,5 x 3,5/4 cm.

¹⁶ Dendromonster KLO17-5 [grove den-meting 25.063.002-na 1484]. Van Daalen dendrochronologie, oktober 2025.

20 Sporen en vondsten in vlak 3, de oudste fase in WP 3a

bakstenen van een groter formaat ¹⁷ waren gebruikt en dat deze, in plaats van plavuizen, ook waren gebruikt om de goot af te dekken (afb. 21). De houten vloer onder deze goot was 40 cm breed en 3 cm dik. Een houtmonster uit deze bodem leverde geen datering op. ¹⁸ Op basis van de aanwezigheid van een ca. 10 cm brede insteek langs de goot kan worden geconcludeerd dat de aanleg vanuit een hoger gelegen vlak heeft plaats gevonden. Lag goot S 5 binnen de muren van de achterruimte, goot S 10 was overbouwd door de oost-west georiënteerde indelingsmuur S 25. Deze muur was ter hoogte van de achterruimte (WP 3a) gefundeerd op een balk van 40 x 28 cm (S 8). Een houtmonster uit deze balk leverde geen datering op. ¹⁹ Ter hoogte van WP 3 was muur S 25 gefundeerd op een

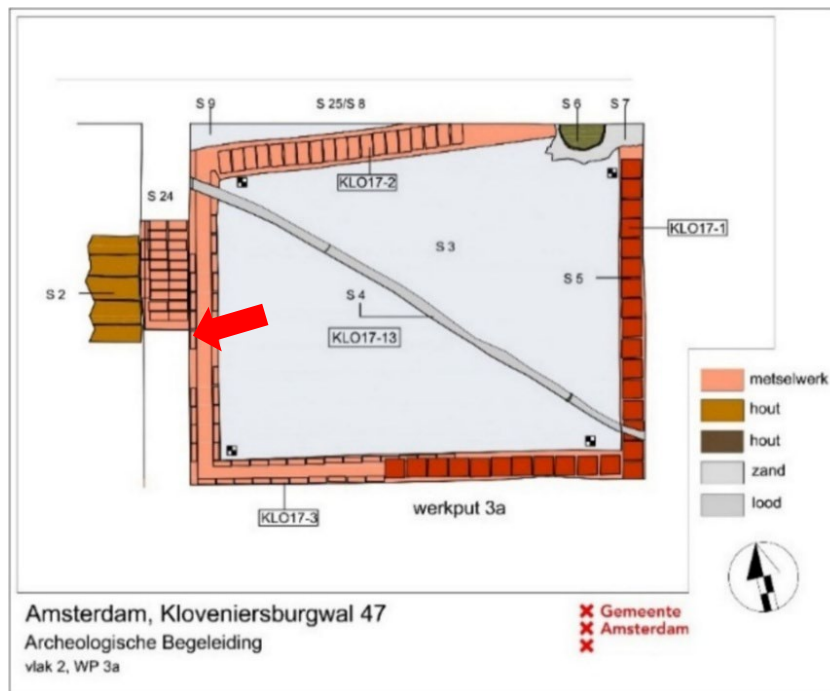

21 Baksteen van goot S 5, van goot S 10 en een van de plavuizen waarmee goot S 5 was afgedekt

¹⁷ Oranjerood, 22,5 x 11 x 4 cm (KLO17-2).

¹⁸ Monster KLO17-11 [grove den-geen meting mogelijk] Van Daalen Dendrochronologie, oktober 2025.

¹⁹ Monster KLO17-19 [grove den-geen meting mogelijk] Van Daalen Dendrochronologie, april 2026.

22 Sporen in vlak 2, werkput 3a. Het opvallendste spoor was de loden leiding S 4, de rode pijl geeft de locatie aan van de scharnierduim (afb. 19)

langshout dat zonder kespen direct op palenparen was geplaatst. Een houtmonster uit dit funderingshout leverde geen datering op.²⁰

Fase II

Het vlak met de houtresten (vlak 3) was afgedekt met grijsblauw zavelig zand (S 3). Hoger in de zandlaag (vlak 2 op ca. NAP – 0,70 m) liep diagonaal door de ruimte van NW naar ZO een loden buis (S 4) (afb. 22-24). Deze buis had een diameter van 7-7,5 cm, een zichtbare lengte van 5,6 m en was opgebouwd uit drie elementen met een manteldikte van meer dan 1 cm, die in elkaar waren geschoven nadat een van de uiteinden van een buisdeel was uitgeruimd (afb. 23).

23 Eén van de twee lussen in de loden buis S 4 (KLO17-13)

²⁰ KLO17-20 [grove den-geen meting mogelijk] Van Daalen Dendrochronologie, april 2026.

Op het niveau van de loden buis (gelijk met die van vloer S 2) waren de bovenkanten van beide goten S 5 (plavuizen) en S 10 (dwars gelegde bakstenen) zichtbaar (afb. 20, 22 en 24). Tevens was zichtbaar dat de insteek (S 7) van ton S 6 zowel het zandpakket S 3 als de beide goten S 5 en S 10 doorsneed. De ton was gevuld met donkergrijs/bruin zand met puin waaronder een baksteen van 25 x 12 x 5 cm. Met bakstenen van dit formaat was beerput S 13 opgebouwd.

24 Links: vlak 2 in WP 3a met de loden leiding S 4, rechts: in de NW-hoek van WP 3a doorsnijdt goot S 10 (afgedekt met dwarsgelegde bakstenen) de goot S 5 (bodem zichtbaar omdat plavuizen zijn verwijderd). Leiding S 4 ligt op het grensvlak van beide goten en is een klein deel ingekast in muur S 31

Jongste fase

De goten, ton en loden leiding waren afgedekt door een zandpakket, het vervolg van S 3. Op dit zandpakket was een vloer (S 1, afb. 25) aangelegd met oranjebruine klinkers met gele insluitsels.²¹ De klinkers waren op een lange zijde in het zand gevleid en uit het legpatroon kon worden afgeleid dat de vloer binnen bestaande muren (S 24 en S 25) was gelegd. Centraal liep een goot van vijf rijen dwars op de vloerstenen en iets lager geplaatste klinkers (gemiddeld NAP – 0,34 m en NAP – 0,24 m).

²¹ Formaten 19 x 8,5 x 3,5 cm, 18,5 x 8,5 x 4 cm, 19,5 x 9 x 4 cm.

25 De klinkervloer S 1 was aangelegd binnen de muren S 24 en S 25 en samengesteld uit oranjebruine klinkers die op hun lange zijde in een zandpakket waren gevlijd. Centraal in de vloer was met een strook lager geplaatste klinkers een soort goot aangelegd

4.2 Vondsten

De archeologische begeleiding ter hoogte van het plangebied Kloveniersburgwal 47 heeft geresulteerd in 183 vondsten (vondstcomplex KLO17, bijlage 2) afkomstig uit een aantal verschillende contexten. In totaal zijn twaalf houtmonsters genomen ten behoeve van dendrochronologische datering. Naast deze houtmonsters bevat het totale vondstcomplex KLO17 de materiaal-categorieën keramiek (N = 142), glas (N = 15), bouwkeramiek (N = 8), metaal (N = 4) en ecologisch (N = 2). De houtmonsters en de vondsten uit de categorie bouwkeramiek zijn bij de

spoorbeschrijving reeds besproken. De resterende vondsten worden hieronder kort beschreven. In bijlage 3 van dit rapport zijn tien objecten opgenomen in de catalogus waarbij gebruik wordt gemaakt van het Deventer Systeem voor aanduiding van bakselsoort en vormtype.²²

4.2.1 De oudste vondsten

Het op één na grootste complex KLO17-12 bevat 15 vondsten die zijn verzameld uit de ophoging S 12 bij de aanleg van vlak III in werkput 3A. Naast twee gesmede spijkers, een hoornpit en een plavuis bevat het complex 11 fragmenten van roodbakkend vaatwerk waaronder een grape of kookpot, een papkom en een bakpan. De keramiekvondsten kunnen gemiddeld worden gedateerd in de periode 1575-1625. De roodbakkende geglazuurde plavuis, met de afmetingen 16 x 16 x 2,5 cm, zou in de eerste helft van de 16de eeuw gedateerd kunnen worden.²³

4.2.2 Vondsten uit de beerput S 13

De omvangrijkste (MAE = 31/N = 100) vondstgroep KLO17-18 (afb. 26) is afkomstig uit de toplaat van de beerput S 13 ter hoogte van de voormalige storkoker. Het complex kan, op basis van kort te dateren rookpijpen, worden gedateerd in de periode 1675-1700 en omvat (fragmenten van) algemeen huishoudelijk vaatwerk als eet- en drinkgerei, (borden, koppen, een papkom), kookgerei (grapen), sanitair (pispotten, zalfpotten, een zeepbak) en verwarming en verlichting (een komfoor, een vuurtest en een vlooienvanger) (zie bijlage 2 en 3).

Het merendeel van de objecten is van faience (MAE = 11/N = 30)(afb. 27). Deze groep omvat naast borden en kommen ook een fragment van een kleine vaas met op de bodem het merk 'AK' (KLO17-18-12, cat.nr. 9). Deze letters staan voor Adrianus Kocx die tussen 1686 en 1701 leiding gaf aan pottenbakkerij de Griekse A te Delft. De vier aanwezige kommen (afb. 28, cat. nrs. 7 en 8) komen eveneens uit Delft en hebben eenzelfde decor. In de tweede helft van de 17de eeuw kwam het gebruik van serviesgoed, bestaande uit diverse objecten met een overeenkomstig decor, sterk op.

Het roodbakkende aardewerk (MAE = 7/N = 25) is meer divers van herkomst. Een grape is afkomstig uit Bergen op Zoom, andere objecten zijn geproduceerd in West-Nederland, meer specifiek in Gouda (bv. KLO17-18-6, cat. nr. 1) en het met slib versierd bord KLO17-18-1 (cat.nr. 2) komt uit Ochtrup, een productiecentrum gelegen in het Münsterland, net over de grens bij Twente. Dit pottenbakkerscentrum floreerde vanaf de 16de eeuw tot begin vorige eeuw.

Uit witbakkend aardewerk (MAE = 8/N = 26) zijn vier zalfpotten van verschillend formaat (afb. 29, cat.nrs. 5 en 6), een vlooienvanger, een vuurtest en een komfoor (afb. 26, cat. nrs. 3 en 4). Deze producten zijn geproduceerd in Gouda met gebruik van een specifieke witbakkende klei die na het glazuren een groene uitstraling meekreeg. Deze klei werd geïmporteerd uit de regio rond Frechen in Duitsland. Dit pottenbakkerscentrum, ten westen van Keulen, produceerde niet alleen (proto-) steengoed maar gebruikte vanaf de 15de eeuw de lokale witbakkende klei ook voor een keur aan aardewerk producten die tot in de 19de eeuw via de Rijn hun bestemming in Noordwest-Europa vonden.²⁴

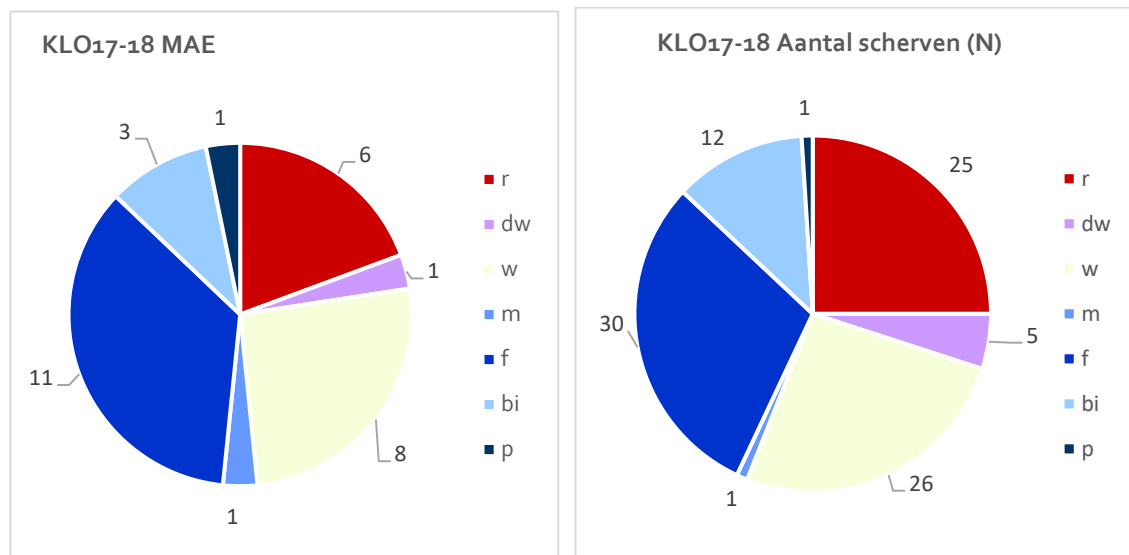
²² Genoemde bakselsoorten zijn r = roodbakkend aardewerk, dw = Duitsland-West aardewerk, w = witbakkend aardewerk, m = majolica, f = faience, bi = biscuit majolica en faience en p = porselein.

²³ Gawronski en Veerkamp 2005, 130.

²⁴ Gaimster 1997, 208.

26 Een aantal (archeologisch) complete objecten van keramiek en de bijna complete eierschaal uit de beerputvulling ter hoogte van de voormalige stortkoker

27 De keramiek van KLO17-18 uitgesplitst naar MAE (31) en N (100) per bakselgroep. r = roodbakend aardewerk, dw = Duitsland-West aardewerk, w = witbakend aardewerk, m = majolica, f = faïence, bi= biscuit en p = porselein

28 De kommen KLO17-18-13, KLO17-18-14, KLO17-18-15 en KLO17-18-16 zijn voorzien van een en hetzelfde decor en maken onderdeel uit van een servies.

29 De beer rond de stortkoker bevatte vier complete zalfpotten (v.l.n.r. KLO17-18-5, KLO17-18-4, KLO17-18-3 en KLO17-18-2) geproduceerd in Gouda uit witbakkende klei die is geïmporteerd uit Frechen (Duitsland)

Zowel de bakselgroepen Chinees porselein als Hollandse majolica (beiden N= 1) zijn vertegenwoordigd door een bord. Tot slot bevat het complex naast huishoudelijk vaatwerk voor dagelijks gebruik ook drie objecten uit zogeheten biscuit. Deze bakselsoort is feitelijk een halffabricaat want het is slechts eenmaal gebakken en moet nog worden geglaazuurd, gedecoreerd en voor een tweede keer gebakken. Het zijn (fragmenten van) twee borden (o.a. KLO17.00018CER09, cat.nr. 10) en een tuinvaas. Of deze objecten desondanks hun 'onaf'-status toch in gebruik zijn geweest is niet bekend.

KLO17-18-38

KLO17-18-41

KLO17-18-39

KLO17-18-40

5 cm

1 cm

30 De ketels van de rookpijpen waren van een laat dubbelconisch model (KLO17-18-36 en 39), of hadden een vroege trechter vorm (KLO17-18-40 en 41). Pijp KLO17-18-40 lijkt gemerkt met '16 gekroond'

5 cm

31 Enkele rookpijpstelen waren voorzien van een decoratie van enkele lijnen ter hoogte van het zwaartepunt van de pijp, één steel was rijk gedecoreerd (midden) en één (KLO17-18-37, onder) was, na breuk, opnieuw aangepunt zodat er nog met de verder intacte pijp kon worden gerookt

De bakselgroep pijpaaarde bestaat uit zeven ketels of pijpenkoppen en 24 steelfragmenten. De ketels zijn of van het laat-dubbelconische model (1675-1690), of hebben een vroege trechtervorm (1680-1700)(afb. 30). Een van de ketels is gemerkt op de hiel met het cijferwerk '16 gekroond' (KLO17-18-40). Dit merk werd gebruikt tussen 1692 en 1695 door een Goudse pijpenmaker, daarna werd het merk tot 1720 niet meer gebruikt om vervolgens tussen 1720 en 1874 weer te worden toegepast.²⁵ Gelet op het trechtermodel van de gemerkte pijpenkop komt een datering tussen 1692 en 1695 het meest in aanmerking. Op enkele steelfragmenten zijn raderingen zichtbaar, deze werden aangebracht op de steel ter hoogte van het zwaartepunt van de pijp. Eén steelfragment was rijk versierd, een typisch laat 17de-eeuws fenomeen op de nog wat dikkere rookpijpstelen. Een ander pijpensteelfragment viel op omdat de steel na breuk van het oorspronkelijke steeleinde opnieuw is aangepunt als mondstuk (afb. 31).

5 cm

32 Eierschaal KLO17-18-35

Verder waren uit glas nog fragmenten van een beker, een wijnfles en een vensterruitje aanwezig. De ecologische vondst uit het beerputcomplex bestaat uit een vrijwel complete kippen(?)eierschaal (KLO17-18-35)(afb. 32).

Een, in een beerput, niet vaak aangetroffen object is het potlood KLO17-18-46 (afb. 33). Het bestaat uit een 11,5 cm lang gootvormig latje dat, na het inleggen van een staafje grafiet, was afgedekt met een heel dun stripje hout (afb. 33). Het potlood had een beëindiging in de vorm van een benen kokertje dat de beide onderdelen bijeen hield.²⁶

De oudste vermelding van grafiet dateert van rond 1560 toen in het Barrowdale in Noordwest-Engeland een rijke grafietafzetting werd gevonden. Het gebruik van dit materiaal als handig schrijfmiddel verspreidde zich snel over Europa. Aanvankelijk dacht men met een soort lood te maken te hebben in plaats van grafiet (koolstof), vandaar onze naam potlood of het Duitse 'Bleistift'.

Halverwege de 17de eeuw ontstond een eerste versie van het potlood zoals we dat tegenwoordig kennen. In 1662 startte in Neurenberg de Duitser Friedrich Staedtler als potloodmaker. Pas in 1795 ontwikkelde de Fransman Conté het potlood met diverse hardheden, door grafietpoeder in verschillende hoeveelheden met klei en water te mengen en hiermee gevormde staafjes bij hoge temperatuur te bakken.²⁷

²⁵ Duco 2003.

²⁶ In de collectie bodemvondsten uit Amsterdam zijn meer van deze benen kokertjes aanwezig. Zij zijn abusievelijk aangezien als dopje op de baleinen van een paraplu. Mededeling R. Tousain.

²⁷ -en-cultuur/2020/02/[de-uitvinding-van-het-potlood](#). 25-02-2025.

Op basis van de andere vondsten kunnen we dit potlood rond 1700 dateren, waarmee het vooralsnog het oudste potlood is in de Amsterdamse collectie bodemvondsten.

33 Boven: potlood (KLO17-18-46) uit de beerput, onder de verschillende onderdelen van het potlood

Een parallel is het 3,4 cm lange potloodstompje dat eveneens bestaat uit een uitgehold en afgerond latje waarin een vierkant staafje grafiet is gelegd uit een beerput in de Korte Leidsedwardsstraat (KLD.00020HT129).²⁸ Het afdekstripje ontbreekt en de punt van dit potloodje is zichtbaar met een mes bijgeslepen (afb. 34).

34 Twee zijden van het potloodstompje KLD.00020HT129, de grafietstaaf is niet meer aanwezig, wel zijn nog sporen van het grafiet zichtbaar

²⁸ Veerkamp 2026, XX.

5 Synthese en conclusie

Voor de vindplaats Kloveniersburgwal 47 gold een hoge verwachting, de vindplaats kon informatie bieden over de ontwikkeling van de oostelijke binnenstad, in het bijzonder vanaf het eind van de 14de eeuw/begin van de 15de eeuw, binnen de grotere context van de ruimtelijke en stedelijke ontwikkeling van Amsterdam, en over de 17de- 19de-eeuwse woon- en materiële cultuur van Amsterdam. Het veldonderzoek richtte zich niet alleen op de gebruiks- en bouwsporen vanaf 1601 maar ook op de aanwezigheid van sporen en structuren die gerelateerd kunnen worden aan de gebruikperiode van het voormalige landelijke gebied vóór 1585, voordat het formeel bij de stad werd gevoegd en ingericht.

De CT-werkzaamheden op de locatie zijn tot de maximale ontgravingsdiepte van NAP – 1,70 m archeologisch begeleid. Hiervoor is door het bevoegd gezag een Programma van Eisen (PvE) vastgesteld.²⁹ Voor deze begeleiding waren de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Wat is de algemene aard, samenstelling, ruimtelijke verspreiding en fysieke kwaliteit van eventuele archeologische structuren en vondsten?
2. Zijn er sporen of structuren aanwezig die gerelateerd kunnen worden aan de landelijke gebruikperiode van het veenweidegebied vóór 1585?
3. Wat is de bodemopbouw en is er gebruik gemaakt van stedelijk afval in de verschillende ophogingen?
4. Zijn er beerputten of afvalkuilen aanwezig?
5. Wat is de datering of looptijd van de archeologische vondsten en de vondsttypen of vondst categorieën waartoe zij behoren?

Op basis van archeologisch onderzoek ter hoogte van het, direct aan het plangebied grenzende, perceel Kloveniersburgwal 49 ³⁰ kan worden geconcludeerd dat ruim voordat dit buitengebied in 1585 bij de Eerste Uitleg officieel onderdeel van het stedelijk areaal vormde, het werd opgehoogd en ingericht om te kunnen worden gebruikt. Op het plangebied Kloveniersburgwal 47 was de maximale diepte van de uitgevoerde CT-ontgraving niet toereikend genoeg om de bodemniveaus uit deze vroege gebruikperiode te bereiken (vraag 2). Een profielstaat tussen NAP – 1,70 m en NAP – 0,70 m in ruimte 3 omvatte een gelaagdheid van dunne pakketten bestaande uit een afwisseling van bruine venige klei, bruingrijze klei en donkergrijze klei. Een pakket bevatte veel schelpgruis, en andere laag wat baksteengruis en mortel. Er is geen ophogingslaag met stadsafval aangesneden (vraag 3).

Bij de archeologische begeleiding van de ontgraving op Kloveniersburgwal 47 zijn op locatie in totaal 30 sporen gedocumenteerd en 20 vondstnummers uitgegeven. De archeologische structuren waren van redelijke tot goede kwaliteit maar wel door latere ingrepen (licht) verstoord. Van de twaalf houtmonsters die zijn genomen ten behoeve van dendrochronologische datering leverden slechts drie monsters een (globale) datering op. Ook de acht bouwceramiekmonsters (bakstenen en plavuizen) geven slechts een indicatie voor een datering van de diverse

²⁹ MenA PvE 24-011, 8 oktober 2024.

³⁰ Veerkamp 2024.

aangetroffen structuren. Slechts twee vondstcomplexen (KLO17-12 en KLO17-18) bevatten vondsten die meer duiding kunnen geven aan de datering van structuren op de planlocatie. Het is daarom niet mogelijk om op basis van de resultaten een strakke chronologie te schetsen van de (bouw)ontwikkelingen op de planlocatie, maar in combinatie met de stratigrafie van de diverse archeologische sporen is een globaal inzicht verkregen in de fasering van de aanwezige structuren.

De oudst gedocumenteerde sporen bestaan uit resten van houten planken en balken ter hoogte van werkput 3a,³¹ die mogelijk onderdeel hebben uitgemaakt van een lichte staalfundering of wand van een werkplaats of schuur. Het hout (S 11) is dendrochronologisch gedateerd na 1509 en na 1559 wat kan wijzen op een pré-stedelijk bouwwerk.

De houtresten waren afgedekt met een humeus kleiige zandlaag (S 12) dat enkele dateerbare scherven uit 1575-1625 bevatte. Deze ophoging was afgedekt met een grijze zandlaag waarin een insteek was gegraven voor de aanleg van een rondlopende goot (S 5) die strak binnen de begrenzing van de west-, zuid- en oostmuur van kelderruimte 3a was aangelegd. Waarschijnlijk waren deze bouwmuren toen al aanwezig. In dit zandpakket en op de rondlopende goot lag een bijna 6 m lange loden (water?)leiding (S 4) die dwars door de ruimte 3a van zuidoost naar noordwest tot in de bouwmuren liep.

In een later stadium is de goot aan de noordwestzijde van de ruimte doorsneden door de aanleg van een tweede oost-west georiënteerde goot (S 10). Niet duidelijk of beide goten oorspronkelijk op elkaar waren aangesloten. Wel is zichtbaar dat aan de noordoostzijde van werkput 3a beide goten zijn afgekapd door de insteek (S 7) van een ingegraven ton (S 6). Mogelijk dat deze ton verband houdt met de ingegraven ton S 19 in werkput 2 en dat beide tonnen dus dateren van na het buitengebruik stellen van het gotensysteem.

Het omvangrijkste spoor in kelderruimte 2 was een beerput. Deze put (S 13) was opgetrokken uit grote bakstenen die overeenkomen met de bouwstenen van de middeleeuwse stadsmuur die aan de overkant van de Kloveniersburgwal had gestaan en vanaf 1601 werd gesloopt. Precies in dat jaar liet Dirck Honckelboer zijn huis bouwen op de hoek van de Kloveniersburgwal en de Onkelboerensteeg. Hergebruik van deze stenen voor de beerput is niet uitgesloten.

De beerput bleef inclusief beervulling grotendeels in situ aanwezig, alleen de toplaag van de beer werd verwijderd. Ter hoogte van de stortgoot, grenzend aan de scheidingsmuur met Onkelboerensteeg 4, bevatte de beer een cluster van vondsten. De objecten, waaronder huisraad, serviesgoed, rookpijpen en een potlood, kunnen worden gedateerd tussen 1675-1700.

Bijzonder fenomeen was een 10 m lange gemetselde goot (S 27) die vanuit een toogvormige opening in de westwand van de beerput schuin richting de zuidwesthoek van ruimte 2 liep. De goot was gevuld met beer en oorspronkelijk met een gewelf afgesloten. De functie van de goot is niet duidelijk geworden. Een overloop richting de gracht van de Kloveniersburgwal is niet aannemelijk gelet op het niveauverschil tussen de waterspiegel in de gracht (NAP -0,40m) en de goot (meer dan NAP -1,70 m); de kelderruimte zou vol water lopen. Opvallend is dat buiten ruimte 2, zoals in de gang en in het westelijke deel van ruimte 3, geen vervolg meer is aangetroffen van de goot.³²

³¹ In onderstaande beschrijving is 'werkput' synoniem voor 'kelderruimte'.

³² Ook bij het onderzoek ter hoogte van het buurpand Kloveniersburgwal 49 is geen spoor van de goot aangetroffen, terwijl de goot het perceel zou hebben gekruist richting de gracht.

34 De beerput S 13 na het verwijderen van het palencluster S 23 en voordat het metselwerk van de opgaande muren werd geslecht tot op NAP – 1,70. De vulling van de beerput is op de vereiste CT ontgravingsdiepte gebracht, de getoogde opening naar de goot S 27 is links zichtbaar. Op de achtergrond is, rechts van de haspel, de locatie en het verloop van de glijgoot nog zichtbaar. Fotogrammetrie gezien in de richting van de Onkelboerensteeg

In de westmuur S 29 was ter hoogte van de goot een gewelf in het metselwerk zichtbaar; een indicatie dat beide structuren uit dezelfde fase stammen. De zuidmuur S 25, daarentegen, was over de deels geamoveerde goot heen aangelegd en dateert van een jongere fase. Koud tegen muur S 25 stond muur S 24 die over de beerput heen was aangelegd. Voor deze muur was het gewelf van de put doorgebroken om enkele heipalen te kunnen slaan. Dit moet hebben plaats gevonden nadat de beerput rond 1700 buiten gebruik was gesteld. De bouwmuur S 25 vormt de begrenzing tussen de kelderruimtes 2 enerzijds en 3 / 3a anderzijds en loopt over goot S 10 en ton S 6 heen waarmee ook deze sporen, en daarmee ook goot S 5, zijn te dateren van vóór 1700.

De houten vloer S 2 in ruimte 3 is aangelegd tussen S 25 en scheidingsmuur met Kloveniersburgwal 51 en daarmee uit dezelfde fase of jonger dan muur S25. Deze vloer hangt waarschijnlijk samen met het boogvormige metselwerk van een kruisgewelf in ruimte 3. Het niveau van de houten vloer correspondeert met het niveau van de loden leiding die over de goten S 5 en S 10 was aangelegd.

Ter hoogte van de twee voorhuizen langs de gracht waren de kelderruimtes reeds in een eerder stadium, vermoedelijk de grote verbouwing uit 1920, opgevuld met schoon zand. Tot het niveau van de uitgevoerde ontgraving ontbraken hier archeologische sporen.

35 Fotogrammetrische opname in werkput 3a van vlak 3 met het hout S 11 in het vlak S 12. Rondom de goten S 5 en S 10. In de westmuur (S 31, boven) is de doorgang naar werkput 3

36 Fotogrammetrische opname in werkput 3a van vlak 2 met de loden leiding S 13 in het zand S 3. Rondom de goten S 5 en S 10. In de westmuur (S 31, boven) is de doorgang naar werkput 3

6 Bronnen

6.1 Literatuur

- Clevis, H., & J. Kottman, *Weggegooid en teruggevonden. Aardewerk en glas uit Deventer vondstcomplexen 1375-1750*. Deventer 1989.
- Duco, D.H., *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*. Amsterdam 2003.
- Gaimster, D., *German Stoneware 1200-1900. Archaeology and Cultural History*. Londen 1997.
- Gawronski, J., G. van Tussenbroek, D. Derksen en R. Jayasena, *De Waag op de Nieuwmarkt. De middeleeuwse oostpoort van Amsterdam. Archeologische en bouwhistorische begeleiding, De Waag, Nieuwmarkt 4, Amsterdam (2013-2014)*. (MenA AAR 95), Amsterdam 2017.
- Gawronski, J. en J. Veerkamp, 'Plavuizen. Amsterdamse vloeren archeologisch bekeken', in: J.Gawronski, F. Schmidt en M.-Th. Van Thoor (red), *Amsterdam Monumenten & Archeologie 4*. Amsterdam 2005, 120-131.
- Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Historische Singelkade. Archeologische Begeleiding walmuur-vernieuwing Singel, Amsterdam (2017)*. (MenA AAR 107) Amsterdam 2019.
- Jansen, L., 'De Kalverstraat, van rivierdijk tot winkelstraat', *Ons Amsterdam* 23 (1971), 316-320.
- Krabbe, C. P., D. de Roon en G. Van Tussenbroek, *Notitie van Kloveniersburgwal 47. Monumenten en Archeologie Amsterdam, 2019*.
- Tussenbroek van, G., *Historisch hout in Amsterdamse monumenten. Dendrochronologie-houthandel-toepassing*. Amsterdam 2012.
- Tussenbroek, G. van, *De houten eeuw van Amsterdam. Bouwen, werken en wonen in de middeleeuwse stad 1275-1578*. Amsterdam, 2023.
- Meijers, P.C., *Kloveniersburgwal 47 Amsterdam*. Bouwhistorische verkenning. Hoorn 2022.
- Veerkamp, J.A.G., *Achter de Sint-Antoniesdijk. Opgraving-variant archeologische begeleiding Kloveniersburgwal 49, Amsterdam (2023)*. (MenA AAR 148) Amsterdam 2024.
- Veerkamp, J.A.G., *Een beerput in de Pordersgang. Opgraving-variant archeologische begeleiding Korte Leidsedwardsstraat 129-131, Amsterdam (2023)*. (MenA AAR 163) Amsterdam 2026.

6.2 Kaarten en afbeeldingen

- Afb. 3 Cornelis Anthonisz. 1538, ANWK00001000001.
- Afb. 4 Cornelis Anthonisz. 1544, 010001001032.
- Afb. 5 Jacob van Deventer 1560, Noord Hollandsarchief Haarlem.
- Afb. 6 Pieter Bast 1597, 010001001030 (2de druk) en 1617, KOG-AA-3-01-02-2 (5de druk).
- Afb. 7 Balthasar Florisz. van Berckenrode 1625, UZFA00002000001.
- Afb. 8 Minuutplan 1832-Sectie G, tweede blad, B00000003127.
Loman 1876, buurt C, 010043000001_005.
PW kaartblad H5 1909, DUIZ00660000001, kaartblad J5 1909, DUIZ00794000001 en
kaartblad H5 1942, DUIZ00668000001.
- Afb. 9 Foto omtrent 1953, BMAB00015000032_008.

Bovenstaande afbeeldingen zijn details uit genoemde kaarten en voor dit rapport bewerkt door MenA. De nummers verwijzen naar de beeldbank van het Stadsarchief Amsterdam. Afbeelding 10 is een bewerking van een tekening van Stadsherstel Amsterdam N.V. Alle andere afbeeldingen MenA.

Bijlage 1 Sporen

S	beschrijving	interpretatie	vondstnr	datering
1	oranjebruine klinkers met gele insluitels (19/19,5 x 8,5/9 x 3,5/4 cm)	vloer		1700-1900
2	planken naast elkaar gespijkerd op dwars gelegde planken (28-30 x 7-8,5 cm)	vloer	KLO17-14 KLO17-15 KLO17-16	1700-1900
3	grijs/blauw zavelig zand	ophoging		1700-1900
4	minimaal 5,6 m lange loden buis met twee lassen, $\varnothing$ 7-7,5 cm, 1 cm dik lood, dwars door achterruimte 3	waterleiding	KLO17-13	1700-1900
5	twee halfsteens muurtjes uit roodbruine bs (16/16,5 x 7,5/8 x 3,7 cm), 14 cm uit elkaar afgedekt door roodbruine geglaazuurde plavuizen (22,5 x 22,5 x 3,5/4 cm), op plank 30 x 2,5 cm, doorsneden door goot S 10	goot	KLO17-1 KLO17-3 KLO17-5	1600-1800
6	ingegraven ton, deels onder S 8, doorsnijdt S 5 en S 10	ton		1600-1800
7	vulling rond ton S 6, door S 3 en S 10	insteek ton		1600-1800
8	zwarte houten balk (28 cm hoog, 40 cm breed) onder bouwmuur tussen achterruimte 2 en 3, ligt op langshout S 24	fundering	KLO17-19	1700-1800
9	donkergrijs/bruin humeus zand met puin tussen bouwmuur en S 10, i.p.v. S 3	vulling		1600-1800
10	twee halfsteens muren van 'moppen' (oranjerode bs, 22,5 x 11 x 4 cm), afgedekt door zelfde bakstenen dwars op de muurtjes, op houten (40 cm breed en 3 cm dik)	goot	KLO17-2 KLO17-11	1600-1800
11	allerhande houtresten in vlak S 12	bouwafval	KLO17-4 KLO17-6 KLO17-7 KLO17-8 KLO17-9 KLO17-10	1500-1700
12	donkerbruine venige klei, sterk humeus met veel houtresten en wat baksteen	ophoging		1500-1700
13	bak 4 x 2,5 m met gewelf, anderhalfsteen muur, roodbruin 25 x 12/12,5 x 5 cm, dwars door ruimte 2, met stortgoot, doorsneden door muur S 24 op palen S 22, in westwand een toog naar dwars gewelf	beerput	KLO17-17 KLO17-18	1600-1700
14	grijs zand, direct onder vloer S 2	ophoging		1700-1900
15	donkerbruin/grijs brokken klei, venige klei en bouwgruis	ophoging		1500-1700
16	donkerbruin grijs sterk humeus venige klei/kleilig veen	ophoging		1500-1700
17	donkerbruin venige klei	ophoging		1500-1700
18	donkergrijze klei / venig bruine klei met veel schelpgruis	ophoging		1500-1700
19	ton diameter 80 cm	ton		1600-1800
20	licht grijs zand rond ton	insteek		1600-1800
21	donkergrijs bruin zand, sterk humeus, iets bwm	vulling ton		1600-1800

22	vijf palen door beerput S 13	fundering S 24		1700-1900
23	drie palen in vlak achterhuis WP 2	fundering		1600-1800
24	langshout en NZ-muur op palen S 22, langshout ligt onder langshout S 8, staat koud tegen S 25, in het verlengde van S 31	bouwmuur		1700-1900
25	OW-muur deels op S 8, koud verbonden met S 24, westzijde op langshout 44 x 10	bouwmuur	KLO17-20	1600-1800
26	donkergrijs/donkerbruin kleiig veen, sterk humeus, stukken hout, vlekken grijze klei, iets schelpen, doorsneden door S 20,	ophoging t.h.v. achterraimte 2		1600-1800
27	96 cm brede constructie uit twee parallel steensbrede muren uit orangerode bs 18,5/19 = 9 x 4/4,3 cm, vanaf westmuur S 13 schuin richting westen overdekt door muur S 25 en door muur S 29 (spoor van gewelf)	goot vanuit beerput S 13		1600-1800
28	zachte beer in S 27	vulling goot S 27		1600-1800
29	muur haaks op S 25, boogspoor van goot S 27 zichtbaar	bouwmuur		1600-1800
30	rechthoekige bak in ruimte 1	bak		1600-1800
31	2,5 steens muur met doorgang tussen ruimtes 3 en 3a, in het verlengde van dwarsmuur S 24 in ruimte 2, aan oostzijde (in 3a) zit een scharnierduim in de muur	Bouwmuur, achtergevel?		1600-1800
32	Gemetselde holle, aflopende constructie in de noordwesthoek tussen S 24 en S 25	Tweede (zuidelijke) stortgoot BP ?		1600-1800

Bijlage 2 Vondsten

objectnr	N	object	materiaal	herkomst	kenmerken	dev sys	datering
KLO17-1-1	1	plavuis	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland	roodbruin, geglazuurd, 22,5 x 22,5 x 3,5/4 cm		1600-1700
KLO17-2-1	1	baksteen	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland	oranjerood, 23,5 x 11 x 4 cm		1550-1650
KLO17-3-1	1	baksteen	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland	roodbruin, 16/16,5 x 7,5/8 x 3,7 cm		1550-1650
KLO17-4-1	1		hout		eik		Na 1559
KLO17-5-1	1	langshout	hout		Grove den		Na 1484
KLO17-6-1	1		hout		Grove den		Geen datering
KLO17-7-1	1		hout		eik		Na 1509
KLO17-8-1	1		hout		Grove den		Geen meting
KLO17-9-1	1		hout		Grove den		Geen datering
KLO17-10-1	1	spijker	metaal		uit balk KLO17-9		1500-1600
KLO17-11-1	1	langshout	hout		Grove den		xx
KLO17-12-1	1	plavuis	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland			1550-1650
KLO17-12-2	1	kan	keramiek: roodbakkend	Nederland, West-Nederland			1575-1625
KLO17-12-3	7	grape	keramiek: roodbakkend	Nederland, West-Nederland		r-gra	1600-1650
KLO17-12-4	1	bakpan	keramiek: roodbakkend	Nederland, West-Nederland		r-bak	1575-1625
KLO17-12-5	1	papkom	keramiek: roodbakkend	Nederland, West-Nederland		r-kop-2	1575-1650
KLO17-12-6	1	vaatwerk	keramiek: roodbakkend, ongeglaazuurd	Nederland, West-Nederland		r	1575-1650
KLO17-12-7	1	hoornpit	eco: bot, rund	Nederland			1575-1650
KLO17-12-8	1	spijker	metaal: ijzer	Nederland, West-Nederland			1500-1650
KLO17-12-9	1	spijker	metaal: ijzer	Nederland, West-Nederland			1500-1650
KLO17-13-1	1	buis	metaal: lood		las uit leiding		1650-1750
KLO17-14-1	1	plank	hout		Grove den		1700-1800
KLO17-15-1	1	plank	hout		Grove den		1700-1800
KLO17-16-1	1	plank	hout		Grove den		1700-1800
KLO17-17-1	1	baksteen	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland	roodbruin, 25 x 12/12,5 x 5 cm		1475-1600
KLO17-18-1	5	bord	keramiek: roodbakkend, slib	Duitsland, Ochtrup		dw-bor-1	1675-1700
KLO17-18-2	1	zalfpot	keramiek: witbakkend	Nederland, Gouda		w-zal-1	1675-1725
KLO17-18-3	1	zalfpot	keramiek: witbakkend	Nederland, Gouda		w-zal-1	1675-1725
KLO17-18-4	1	zalfpot	keramiek: witbakkend	Nederland, Gouda		w-zal-1	1675-1725
KLO17-18-5	1	zalfpot	keramiek: witbakkend	Nederland, Gouda		w-zal-1	1675-1725

KLO17-18-6	15	grape	keramiek: roodbakkend	Nederland, Gouda		r-gra-17	1675-1700
KLO17-18-7	11	vlooiën- vanger	keramiek: witbakkend	Nederland, Gouda		w-vlo-1	1675-1725
KLO17-18-8	7	vuurtest	keramiek: witbakkend	Nederland, Gouda		w-tes-3	1675-1700
KLO17-18-9	9	bord	keramiek: biscuit	Nederland, Delft		fb-bor-7	1675-1750
KLO17-18-10	1	tuinvaas	keramiek: biscuit	Nederland, Delft		bi	1675-1700
KLO17-18-11	2	bord	keramiek: biscuit	Nederland, Delft		bi-bor	1675-1700
KLO17-18-12	1	vaas	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-vaa	1686-1701
KLO17-18-13	1	kop	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-kop-1	1675-1700
KLO17-18-14	2	kop	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-kop-1	1675-1700
KLO17-18-15	2	kop	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-kop-1	1675-1700
KLO17-18-16	2	kop	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-kop-1	1675-1700
KLO17-18-17	7	pispot	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-pis-1	1675-1700
KLO17-18-18	4	papkom	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-kom-2	1675-1700
KLO17-18-19	5	blaker	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-bla-1	1675-1700
KLO17-18-20	2	kom	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-kom-21	1675-1700
KLO17-18-21	3	bord	keramiek: faience	Nederland, West-Nederland		f-bor-2	1675-1700
KLO17-18-22	1	kan	keramiek: faience	Nederland, Delft		f-kan	1675-1700
KLO17-18-23	6	zeepbak	keramiek: roodbakkend	Nederland, Gouda		r-pot	1675-1700
KLO17-18-24	3	komfoor	keramiek: witbakkend	Nederland, Gouda		w-kmf	1675-1700
KLO17-18-25	1	grape	keramiek: roodbakkend	Nederland, Bergen op Zoom		r-gra-11	1675-1700
KLO17-18-26	1	grape	keramiek: roodbakkend	Nederland, West-Nederland		r-gra	1675-1700
KLO17-18-27	1	pispot	keramiek: roodbakkend	Nederland, Gouda		r-pis	1675-1700
KLO17-18-28	1	vuurtest	keramiek: roodbakkend, ongeglazuurd	Nederland, West- Nederland		r-tes-1	1675-1700
KLO17-18-29	1	zalfpot	keramiek: witbakkend	Duitsland, Frechen		w-zal-1	1675-1700
KLO17-18-30	1	bord	keramiek: porselein, KhangXi	China, Jingdezhen		p-bor	1675-1700
KLO17-18-31	1	plavuis	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland	11,8 x 11,4 x 2,1		1500-1650
KLO17-18-32	7	beker	glas: loodglas	Engeland		gl-bek-50	1675-1700
KLO17-18-33	7	vensterglas	glas: vensterglas	Nederland / Duitsland		gl-rui	1675-1700
KLO17-18-34	1	wijnfles	glas: groen	Engeland / Duitsland		gl-fle	1675-1700
KLO17-18-35	1	ei	eco	Nederland, Amsterdam			1675-1700
KLO17-18-36	5	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	Nederland, Gouda			1670-1685
KLO17-18-37	1	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	Nederland, Gouda	na breuk opnieuw mondstuk aangepunt		1670-1685
KLO17-18-38	1	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	Nederland, Gouda			1670-1685
KLO17-18-39	4	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	Nederland, Gouda			1675-1690
KLO17-18-40	1	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	Nederland, Gouda			1690-1715
KLO17-18-41	19	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	Nederland, Gouda			1685-1700
KLO17-18-42	1	plavuis	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland			1500-1650
KLO17-18-43	1	plavuis	bouwceramiek	Nederland, West-Nederland			1500-1650
KLO17-18-44	1	bord	keramiek: majolica	Nederland,		m-bor-3	1675-1700

				West-Nederland			
KLO17-19-1	1	langshout	hout		Grove den		Geen meting
KLO17-20-1	1	langshout	hout		Grove den		Geen meting

Bijlage 3

Deventer

systeem

catalogus

keramiek

en glas

vulling stortkoker
beerput (1675-1700)

Opbouw van de catalogusblokjes

- 1a vondstnummer
- 1b vondstcontext (complexdatering)
- 2 code van het type
- 3 objectdatering
- 4a maten in centimeters (grootste diameter / hoogte)
- 4b beschrijving van het type
- 5a baksel
- 5b kleur / glazuur
- 5c beschrijving van de decoratie
- 5d diversen
- 6a bodem
- 6b oor / steel
- 6c compleetheid
- 7 functie
- 8 productiecentrum
- 9 literatuur

(alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal 1:4, tenzij anders aangegeven)

cat. 1

- 1a KLO17-18-6
- 1b vulling stortkoker beerput (1675-1700)
- 2 r-gra-17
- 3 1675 - 1700
- 4a 14.5 / 9.5
- 4b wijde grape met scherpe buikknik en kraagrand met brede dekselgeul
- 5a roodbakkend aardewerk
- 5b
- 5c
- 5d
- 6a poten
- 6b ontbreekt
- 6c vrijwel compleet
- 7 grape
- 8 Nederland, Gouda
- 9

cat. 2

- 1a KLO17-18-1
- 1b vulling stortkoker beerput (1675-1700)
- 2 dw-bor-1
- 3 1650 - 1700
- 4a 21.5 / 5.5
- 4b afgerond bord met afgeronde kraagrand, standing
- 5a Duitsland-west aardewerk
- 5b inwendig loodglazuur met koperoxide
- 5c ringeloor
- 5d
- 6a standing
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 bord
- 8 Duitsland, Ochtrup
- 9

cat. 3		cat. 4		cat. 5 (schaal 1:2)	
1a	KLO17-18-8	1a	KLO17-18-7	1a	KLO17-18-4
1b	vulling stortkoker beerput (1675-1700)	1b	vulling stortkoker beerput (1675-1700)	1b	vulling stortkoker beerput (1675-1700)
2	w-tes-3	2	w-vlo-1	2	w-zal-1
3	1675 - 1725	3	1675 - 1725	3	1675 - 1725
4a	16.0 / 10.0	4a	20.0 / 7.0	4a	4.0 / 4.0
4b	vierkante vuurtest met knik bodem-wand en rechte rand, poten	4b	steilwandige vlooienvanger met kraagrand en centrale kaarsenhouder met gleuf, poten	4b	conisch zalfpotje met uitgebogen rand, standvlak
5a	witbakkend aardewerk	5a	witbakkend aardewerk	5a	witbakkend aardewerk
5b		5b		5b	inwendig loodglazuur
5c		5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	poten	6a	poten	6a	standvlak
6b	lintoor verticaal geknepen, één	6b	worstoor horizontaal, twee	6b	
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	compleet
7	test	7	vlooienvanger	7	zalfpot
8	Nederland, Gouda	8	Nederland, Gouda	8	Nederland, Gouda
9		9		9	

cat. 6 (schaal 1:2)

1a	KLO17-18-2
1b	vulling storkoker beerput (1675-1700)
2	w-zal-1
3	1675 - 1700
4a	7.5 / 5.5
4b	conisch zalfpotje met uitgebogen rand, standvlak
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	compleet
7	zalfpot
8	
9	

cat. 7 (schaal 1:2)

1a	KLO17-18-14
1b	vulling storkoker beerput (1675-1700)
2	f-kop-1
3	1675 - 1700
4a	7.5 / 4.5
4b	licht afgeronde kop met rechte rand, standring
5a	faience uit de Nederlanden
5b	tinglazuur
5c	blauw-wit, floraal
5d	
6a	standring
6b	
6c	vrijwel compleet
7	kop
8	Nederland, Delft
9	

cat. 8 (schaal 1:2)

1a	KLO17-18-13
1b	vulling storkoker beerput (1675-1700)
2	f-kop-1
3	1675 - 1725
4a	7.5 / 4.5
4b	licht afgeronde kop met rechte rand, standring
5a	faience uit de Nederlanden
5b	tinglazuur
5c	blauw-wit, floraal
5d	
6a	standring
6b	
6c	vrijwel compleet
7	kop, theekop
8	Nederland, Gouda
9	

cat. 9 (schaal 1:2)

1a	KLO17-18-12
1b	vulling stortkoker beerput (1675-1700)
2	f-vaa
3	1686 - 1701
4a	- / -
4b	
5a	faïence uit de Nederlanden
5b	uitwendig tinglazuur
5c	blauw-wit, floraal
5d	merk: 'AK' (Griekse A, Adrianus Kocx)
6a	standing
6b	
6c	fragment
7	vaas
8	Nederland, Delft
9	

cat. 10

1a	KLO17-18-9
1b	vulling stortkoker beerput (1675-1700)
2	fb-bor-7
3	1675 - 1750
4a	29.0 / 4.5
4b	faïence biscuit, zie f-bor-7
5a	faïence biscuit
5b	
5c	
5d	
6a	standing
6b	
6c	vrijwel compleet
7	bord
8	Nederland, Delft
9	

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)

Als PDF te downloaden op www.amsterdam.nl/erfgoed

AO = Opgraving

AB = Opgraving-variant archeologische begeleiding

IVO = Inventariserend Veldonderzoek-proefsleuven

- AAR 1 *Wonen aan een wagenplein. AO Haarlemmerplein (2005).* Amsterdam 2006
- AAR 2 *Tweede Kostverlorenkade. IVO (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 3 *Verschansen achter vuilnis. IVO Amstelstraat (2006).* Amsterdam 2007
- AAR 4 *Scherven uit de Pottenbakkersgang. AO Westerstraat (2003).* Amsterdam 2007
- AAR 5 *In de schaduw van de VOC. AO Rapenburg (2005).* Amsterdam 2007
- AAR 6 *Beerputten en bedrijvigheid. AO Konijnenstraat (2003).* Amsterdam 2007
- AAR 7 *Zerken en graven in de Nieuwezijds Kapel. IVO Rokin (2005).* Amsterdam 2007
- AAR 8 *Opgraving van een mikwe in de Nieuwe Synagoge. Jonas Daniël Meijerplein (2006),* Amsterdam 2007
- AAR 9 *De Hallen. IVO Bilderdijkkade (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 10 *Een fontein in de Buitensingel. AB Leidseplein (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 11 *Diemen Tolbrug. IVO Muiderslootweg (2006).* Amsterdam 2008
- AAR 12 *Boezemgemaal Halfweg. IVO Wethouder van Essenweg (2006).* Amsterdam 2007
- AAR 13 *Frans Ottenstadion. IVO Amstelveenseweg (2004).* Amsterdam 2007
- AAR 14 *Archeologisch opgraving Vijzelstraat (2004).* Amsterdam 2007
- AAR 15 *Aanplempingen in het IJ. AO Martelaarsgracht (2003).* Amsterdam 2007
- AAR 16 *Schuilkerk de Papagaai. AO Kalverstraat (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 17 *De saillant van Het Blaauwhoofd. IVO Van Diemenstraat (2006).* Amsterdam 2007
- AAR 18 *De noordwestelijke oever van Oostenburg. AO Oostenburgermiddenstraat (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 19 *Het Shell-terrein. IVO Grasweg (2004).* Amsterdam 2007
- AAR 20 *Het RIVA-terrein. IVO Baarsjesweg (2005).* Amsterdam 2008
- AAR 21 *De Ceintuurbaanpanden. AB Tweede Sweelinckstraat/Sint Willibrordusstraat (2006).* Amsterdam 2008
- AAR 22 *Het Purperhoedenveem. AO Oudezijds Voorburgwal (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 23 *Noord/Zuidlijn, locatie Rokin. AB/AO 2003-2006.* Amsterdam 2007
- AAR 24 *Sportpark Ronald McDonald, IVO Zunderdorpgracht (2007).* Amsterdam 2008
- AAR 25 *N 44, De Keyzer. IVO Czaar Peterstraat (2008).* Amsterdam 2008
- AAR 26 *Het Luycksterrein. IVO Overamstelstraat (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 27 *Oranjerie in Frankendael. AO Middenweg (2003).* Amsterdam 2008
- AAR 28 *Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. AO Derde Weteringdwarsstraat (2003).* Amsterdam 2008
- AAR 29 *Profiel van de 17de-eeuwse stadswal. AB Marnixplein (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 30 *Bolwerk Oosterblokhuis. AO Prof. Tulpplein (2005).* Amsterdam 2008
- AAR 31 *Van Amstelbocht tot Binnengasthuis. AO Oude Turfmarkt (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 32 *N 43/Funenpark. AB Cruquiuskade (2008).* Amsterdam 2009
- AAR 33 *Het gemeentearchief terrein. IVO Amsteldijk 67 (2009).* Amsterdam 2009
- AAR 34 *Spaarndammerdijk 320. IVO (2007).* Amsterdam 2009
- AAR 35 *Wonen aan twee stegen. AO Paardenstraat (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 36 *Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel. AO Keizersgracht 355 (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 37 *Noordoosthoek van een 13de-eeuws verdedigingswerk. AO Nieuwezijds Kolk (2006).* Amsterdam 2009
- AAR 38 *Een dam rond 's Lands Dok. AO Marineterrein Kattenburgerstraat (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 39 *Rust en Werk. AB Amsteldijk 67 (2009).* Amsterdam 2009
- AAR 44 *Kelderwoningen en een beerput in de Lastage. AO Nieuwe Jonkerstraat (2007).* Amsterdam 2010

- AAR 45 *De Sint Anthoniespoort en de stadsmuur. AB Nieuwmarkt (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 46 *Boren voor de Bijenkorf. AB Noord/Zuidlijn Dam (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 47 *Spuistraat. AO Spuistraat 256-258 (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 48 *Sporen in de Suikerbakerssteeg. AO Oudezijds Voorburgwal (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 49 *Bewoning tussen Nes en stadswal. AO Oudezijds Voorburgwal/Pieter Jacobsstraat (2005).* Amsterdam 2010
- AAR 50 *Glasafval op het achtererf. AO Rozenstraat (2006).* Amsterdam 2010
- AAR 51 *De Buiksloterbreek. IVO Marjoleinterrein, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2010
- AAR 52 *Plavuizen in de Kalverstraat. AB Kalverstraat 151, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 53 *Bolwerk Muiden. AB Sarphatistraat 470, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2010
- AAR 54 *Archeologische Signaleringskaart Amsterdam.* Amsterdam 2010
- AAR 55 *Rozenstraat 194. AO, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2010
- AAR 56 *Bergbezinkbassin. AB Haarlemmerplein, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2011
- AAR 57 *De Nieuwe Ooster. IVO Rozenburghlaan, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2011
- AAR 58 *Ophogingen en bedrijfsafval VOC-werf. AB Oostenburg kavel 5, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 59 *Van Buitenpolder tot Uilenburg. AO Oudeschans 5-11, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2011
- AAR 60 *Wonen achter de OZ Voorburgwal. AO Oudezijds Armsteeg, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2011
- AAR 61 *Cluster Schievink. AO Rozenstraat 68-74, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 62 *Beerput Spuistraat 30. AB, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 63 *De 17de-eeuwse stadswal bij de Regulierspoort. AB Rembrandtplein, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 64 *Van scheepshelling tot Koorndrager. AO Oudeschans 73-77, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2012
- AAR 65 *Op 't Water gewonnen. AB Dam 2-4, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2012
- AAR 66 *De waterkelder van de Portugese Synagoge. AB Mr. Visserplein 3, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2012
- AAR 67 *'Ons Genoegen'. AO Elandsstraat 101, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2012
- AAR 68 *Oud Zunderdorp begraven achter de kerk. AB Begraafplaats Zunderdorp (2010).* Amsterdam 2012
- AAR 69 *Marine Etablissement Amsterdam. IVO Kattenburgerstraat, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2013
- AAR 70 *Sporen van het 16de-eeuwse landelijke gebied buiten het Singel. AB Herengracht 74-78, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2013
- AAR 71 *Een beerput van welgestelden in de Amsterdamse grachtengordel 1675-1750. AO Herengracht 12, Amsterdam (2006).* Amsterdam 2013
- AAR 72 *Menselijke skeletten in een steeg in Nieuwendam. AB Nieuwendammerdijk 305-307, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2013
- AAR 73 *Tussen Nieuwezijds Voor- en Achterburgwal. AB Spuistraat 3A/Nieuwezijds Voorburgwal 16, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2013
- AAR 74 *Aanplemping in de Amstelbocht. AB Dieprijool Nieuwe Doelenstraat, Amsterdam (2010-2011).* Amsterdam 2013
- AAR 75 *Heiligeweg 32. AB Heiligeweg 32, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2013
- AAR 76 *Wibautveste. AB Wibautstraat 198 e.v., Amsterdam (2013).* Amsterdam 2013
- AAR 77 *Ophogingen in de Liesdel. AB Lange Niezel 16, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2013
- AAR 78 *Molen de Ruyter. AB Kazernestraat 14, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2014
- AAR 79 *De pottenbakkerij aan de Overtoom. AB Schoolstraat 5-19, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2014
- AAR 80 *Sporen van een woonhuis in de Warmoesstraat 1500-1700. AB Warmoesstraat 15, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2014
- AAR 81 *Passeerder/Osdorp bolwerk. AO Nieuwe Passeerdersstraat 2, Amsterdam (2013).* Amsterdam 2015
- AAR 82 *Molen de Star. AB Jacobs Catskade 37-41, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2015
- AAR 83 *Kerkhof Sint Mariaklooster. IVO Nes 116-118, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2015
- AAR 84 *Een 19de-eeuws kanon bij Zeeburg. AB Amsterdam-Rijnkanaal, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2015

- AAR 85 *Buitenplaats Rust en Werk (1637-1887). AO Amsteldijk 67/IVO Dora Tamanaplein, Amsterdam (2012-2014).* Amsterdam 2016
- AAR 86 *BloemDwars. AB Binnenterrein Bloemgracht 143/Bloemstraat 150-154, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2016
- AAR 87 *Van ontginningssloot tot beerput. AB Oudezijds Armsteeg 9-33, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2016
- AAR 88 *Pauwenlaan. IVO fase 1, Julianaplein Blok B en C, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2016
- AAR 89 *Oostenburg: bedrijfsgebouwen van de VOC. IVO Oostenburg, kavel 7, 8 en 13, Amsterdam (2011 en 2015).* Amsterdam (2016) 2017
- AAR 90 *Het eiland Marken in Amsterdam 1592-1930. AO Valkenburgerstraat 130-146, Amsterdam (2011-2012).* Amsterdam 2016
- AAR 91 *Tussen Veenweg en Schinkel. IVO Amstelveenseweg 122, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2016
- AAR 92 *Sint Jacob. IVO Plantage Middenlaan 52, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2016
- AAR 93 *Amsterdamse waterbodems. AB kadewerken, Amsterdam (2012 en 201).* Amsterdam 2017
- AAR 94 *De stad in profiel. AB in het centrum van Amsterdam (2011-2016).* Amsterdam 2017
- AAR 95 *De Waag op de Nieuwmarkt. Archeologische en bouwhistorische begeleiding, Amsterdam (2013-2014).* Amsterdam 2017
- AAR 96 *Oude Oosterbegraafplaats. AB Metis Montessori Lyceum, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2017
- AAR 97 *Werken langs de Weespertrekvaart. AB Kop Weespertrekvaart, H.J.E. Wenckebachweg, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2017
- AAR 98 *De zeventiende-eeuwse vestingwerken van Amsterdam. Vijf Archeologische Begeleidingen en één IVO op zes locaties langs de vestingwerken van Amsterdam (2008 – 2015).* Amsterdam 2017
- AAR 99 *Oostenburg: woningen en stadsschuitenmakerswerf (1660-1800). AO Oostenburgervoorstraat (Wiener & Co), Amsterdam (2013-14).* Amsterdam 2017
- AAR 100 *Ons' Lieve Heer op Solder. AB Oudezijds Voorburgwal 38-40, Amsterdam (2013-2014).* Amsterdam 2017
- AAR 101 *De Groot Duivendrechtsepolder. IVO Ouderkerkdijk 170, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2018
- AAR 102 *De Ipenslotersluis in de Diemerzeedijk. AB Ipenslotersluis en Diemerzeedijk, Amsterdam (2016-2017).* Amsterdam 2018
- AAR 103 *De Spaarndammerdijk. AB Spaarndammertunnel, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2018
- AAR 104 *Vak 14 van de Oude Oosterbegraafplaats. IVO Mauritskade 61 (2018).* Amsterdam 2018
- AAR 105 *Een midden 17de-eeuwse beerput. AB Nieuwe Leliestraat 23, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2018
- AAR 106 *Poldermolens aan de Rijperkolk. AB Uitdammerdijk 30, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2018
- AAR 107 *Historische Singelkade. AB walmuurvernieuwing Singel, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2019
- AAR 108 *Achter de Nieuwendijk. AB Nieuwe Nieuwstraat 17 en Sint Nicolaasstraat 34-36 (2016).* Amsterdam 2019
- AAR 109 *Looierij de Witte Bok. AB Fokke Simonszstraat 61-63, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2019
- AAR 110 *In de Vierde Uitleg. AB Kerkstraat, Utrechtsestraat en Weesperplein (2016-2018).* Amsterdam 2019
- AAR 111 *Palen voor Uitdam. AB-waterbodems, palenrij Uitdam (2019).* Amsterdam 2020
- AAR 112 *Gangen, woningen en landwinning aan de Uilenburgergracht. AO Valkenburgerstraat 72-106, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2020
- AAR 113 *In de Uilenburgergracht. AB Valkenburgerstraat 14-16, Amsterdam (2016) (MenA AAR 113), Amsterdam 2020.*
- AAR 114 *Oudeschans 40. AB, Amsterdam 2019.* Amsterdam 2020
- AAR 115 *Verzonken in de Amstel. AB Noord/Zuidlijn. Amsterdam 2022*
- AAR 116 *De Politesteiger. AB Baggeren Damrak, Amsterdam (2018).* Amsterdam 2020
- AAR 117 *Het fundament van het Paleis voor Volksvlijt. AB Frederiksplein, Amsterdam (2018).* Amsterdam 2020
- AAR 118 *Gedempt in 1586: een sloot langs de 'dwars wegh'. AB Reguliersbreestraat 30-32, Amsterdam (2018)*

Amsterdam 2020

- AAR 119 *Lijnbaan 's Lands Welvaren*. AB Marnixstraat 157, Amsterdam (2018). Amsterdam 2020
- AAR 120 *Brood en IJzer*. OA Valkenburgerstraat 186-208, Amsterdam (2001, 2003 en 2004). Amsterdam 2020
- AAR 121 *Aan de monding van de Amstel*. AB Warmoesstraat 87, Warmoesstraat 91, Nieuwendijk 111, Damrak 44 en Prins Hendrikkade 52-53, Amsterdam 2020
- AAR 122 *De Groote Keijser*. AB Keizersgracht 242-252, Amsterdam (2006). Amsterdam 2020
- AAR 123 *De stadspoort onder het Rembrandtplein*. IVO Rembrandtplein (2019). Amsterdam 2021
- AAR 124 *In het veen van Okesthorpe*. IVO Osdorperweg 454 (2019). Amsterdam 2021
- AAR 125 *Aan de randen van de werf*. AB Oudeschans 87 (2019). Amsterdam 2021
- AAR 126 *Reconstructie kademuur Grimburgwal*. AB Grimburgwal, Amsterdam (2020). Amsterdam 2021
- AAR 127 *De Texelse kade aan het Open Havenfront*. AB De Entree, Prins Hendrikkade, Amsterdam (2018-2019). Amsterdam 2021
- AAR 128 *Op de rand van water en land*. AB kadevernieuwing Oudezijds Achterburgwal, Amsterdam (2019). Amsterdam 2021
- AAR 129 *Zeepziederij De Clock*. Stadsontwikkeling tussen Keizerrijk en Wijdesteeg (1525-1950). AO Spuistraat, Keizerrijk en Wijdesteeg, Amsterdam (2015-2017). Amsterdam 2021
- AAR 130 *Pakhuis De Pool*. AB Prins Hendrikkade 189, Amsterdam (2018). Amsterdam 2021
- AAR 131 *Verlaten huisplaatsen aan de Uitdammerdijk*. IVO Uitdammerdijk, Amsterdam (2019). Amsterdam 2021
- AAR 132 *De Heiligewegsvaart*. AB Koningsplein 2-14/Singel 468, Amsterdam (2020). Amsterdam 2022
- AAR 133 *De stadswal van 1586*. AB Reguliersdwarsstraat 98, Amsterdam (2020). Amsterdam 2022
- AAR 134 *Hofstede Reigersburg*. IVO Science Park bouwveld 12, Amsterdam (2020). Amsterdam 2022
- AAR 135 *Kadewerken van de Lijnbaansgracht*. AB fietsenstalling Leidseplein, Amsterdam (2020). Amsterdam 2022
- AAR 136 *Herberg de Rode Leeuw*. IVO en AO Sloteweg 711-715, Amsterdam (2021). Amsterdam 2023
- AAR 137 *Van moerasland tot Universiteitskwartier*. AO voormalige Tweede Chirurgische Kliniek, Binnengasthuisterrein, Amsterdam (2019-2021). Amsterdam 2023
- AAR 138 *Bolwerk aan de Amstel*. AB Nieuwe Herengracht 37, Amsterdam (2021). Amsterdam 2023
- AAR 139 *Entree West*. IVO Prins Hendrikkade, Amsterdam (2023). Amsterdam 2023
- AAR 140 *Kloveniersburgwal*. Booronderzoek KBW0101, KBW0201 en KBW0301, Amsterdam (2023). Amsterdam 2023
- AAR 141 *Een dijkje langs de Amstel*. AB Weesperzijde 108-109, Amsterdam (2022). Amsterdam 2023
- AAR 142 *Onder het theater*. AB Nieuwezijds Voorburgwal 282, Amsterdam (2021). Amsterdam 2023
- AAR 143 *Katwoude – Jan Hagelhoek*. Een vooronderzoek aan de Hoogedijk ter plaatse van dijkpaal 27, Katwoude (2021). Amsterdam 2023
- AAR 144 *Graven onder de kloosterkerk*. IVO Oudezijds Achterburgwal 53-55, Amsterdam (2021). Amsterdam 2023
- AAR 145 *De dwarswal uit 1613*. IVO Raamstraat/Raamplein, Amsterdam (2018). Amsterdam 2023
- AAR 146 *Een dijkje langs de Amstel II*, Weesperzijde 101, Amsterdam (2021-2022). Amsterdam 2023
- AAR 147 *Rond de Caetsbaensloot*. AB Herengracht 206-216 (Herenstaete), Amsterdam (2021). Amsterdam 2023
- AAR 148 *Achter de Sint Anthonisdijk*. AB Kloveniersburgwal 49, Amsterdam (2023). Amsterdam 2024
- AAR 149 *Parkeergarage Marnix*. IVO Frederik Hendrikplantsoen, Amsterdam (2021). Amsterdam 2024
- AAR 150 *Wellend Water*. Waterputten in Amsterdam. Amsterdam 2024
- AAR 151 *Het Waterlandse Die*. AB Ransdorper en Holysloter Die, Amsterdam (2023). Amsterdam 2024
- AAR 152 *Het Paleis van Justitie: van weeshuis tot hotel*. AB Prinsengracht 432-436, Amsterdam (2021-2022). Amsterdam 2024
- AAR 153 *Een boerenerv in het buitengebied*. Opgraving – variant archeologische begeleiding Sloteweg 743, Amsterdam (2022). Amsterdam 2024
- AAR 154 *Dorst lessen op de hoek*. AB Kleine-Gartmanplantsoen 1-3, Amsterdam (2021). Amsterdam 2025

- AAR 155 *De stad in profiel II. Archeologische Begeleidingen in het centrum van Amsterdam (2020-2024)*. Amsterdam 2025
- AAR 156 *Vier eeuwen werken en wonen aan de Oudeschans 15. AB Oudeschans 15, Amsterdam (2024)*. Amsterdam 2025
- AAR 157 *Spuiltansonderzoek GDL/KBW. IVO Geldersekade Kloveniersburgwal, Amsterdam (2025)*. Amsterdam 2025
- AAR 158 *Allard Pierson, binnentuin. IVO Oude Turfmarkt 127-128, Amsterdam (2023)*. Amsterdam 2025
- AAR 159 *Kloveniersburgwal 47. AB Kloveniersburgwal 47, Amsterdam (2025)*. Amsterdam 2025

Colofon

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 159

Amsterdam 03-07-2026

ISSN: 1872-5139

Voor akkoord:

Het college van burgemeester en wethouders, namens hen

7 juli 2026

Jorien Kaper

Hoofd Bureau Monumenten en Archeologie

Gemeente Amsterdam

Tekst:	Jørgen Veerkamp
Redactie:	Peter Kranendonk
Veldwerk:	Ranjith Jayasena, Peter Kranendonk en Jørgen Veerkamp
Tekeningen:	Peter Kranendonk en Jørgen Veerkamp
Veldfoto's:	Ranjith Jayasena, Peter Kranendonk en Jørgen Veerkamp
Objectfoto's	Ron Tousain
Vondstdeterminatie:	Ronald Klein en Jørgen Veerkamp
Redactie DS-catalogus	Sebastiaan Ostkamp
Vormgeving:	BMA

© Bureau Monumenten en Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2026
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Monumenten en Archeologie. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.